

**Az ÉLBÁI és a méz,  
avagy a magyar méz jogi sorsa az  
Európai Unióban**

Jelige: „szulfadimetoxin”

2012

**TARTALOMJEGYZÉK**

|                                                                 |           |
|-----------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1 BEVEZETÉS.....</b>                                         | <b>10</b> |
| <b>2 A MÉHÉSZET.....</b>                                        | <b>14</b> |
| 2.1 A MÉHÉSZET JELENTŐSÉGE.....                                 | 14        |
| 2.2 A MAGYAR MÉHÉSZET HELYZETE.....                             | 18        |
| 2.3 A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS.....                                    | 19        |
| 2.4 A NÖVÉNYVÉDŐSZEREK ÉS A MÉHEK.....                          | 23        |
| 2.5 A MÉHÉSZET PÉNZÜGYEI.....                                   | 28        |
| <b>3 AZ ÁGAZAT SZABÁLYOZÁSA.....</b>                            | <b>29</b> |
| 3.1 A MÉZTERMELÉS SZABÁLYOZÁSA.....                             | 30        |
| 3.2 A MÉZKERESKEDELEM SZABÁLYOZÁSA.....                         | 33        |
| 3.3 A HATÓSÁGI ELLENŐRZÉS SZABÁLYAI.....                        | 38        |
| <b>4 AZ ÜGY KRONOLÓGIÁJA.....</b>                               | <b>38</b> |
| 4.1 A HATÓSÁGI ELJÁRÁS ÉS AZ ELSŐ BÍRÓSÁGI DÖNTÉS.....          | 38        |
| 4.2 A FELEK ÉRVEI.....                                          | 38        |
| 4.3 A SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY.....                                   | 38        |
| <b>5 A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS KRITIKÁJA ÉS ÖSSZEFOGLALÁS.....</b> | <b>38</b> |
| 5.1 A MÉZÉRT VALÓ FELELŐSSÉG.....                               | 38        |
| 5.2 AZ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS KRITIKÁJA.....                          | 38        |
| 5.3 A SZABÁLYOZÁS KRITIKÁJA.....                                | 38        |
| <b>6 BIBLIOGRÁFIA.....</b>                                      | <b>38</b> |
| <b>7 JOGSZABÁLYJEGYZÉK.....</b>                                 | <b>38</b> |
| ..                                                              |           |
| <b>8 MELLÉKLETEK.....</b>                                       | <b>38</b> |

1  
3  
3  
4  
5  
7  
7  
9

## 1. BEVEZETÉS

A dolgozat a B-A-Z Megyei Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság egy ismert méhészet ellen indított több hatósági eljárását mutatja be több megközelítés irányából végigkísérve azt az első hatósági ellenőrzéstől a jogerős bírósági döntésig. E közben feltárássra kerülnek a hatósági eljárások egyes – esetenként vitatható – intézkedései, döntései és az ügyfél érveinek magva. Az egyes vitatható jogi aktusok tekintetében alternatív megoldás kerül lefektetésre.

Minden gazdasági ágazat léte és gyarapodás nagyban függ az államhatalom és az ágazat viszonyától, ami nincs másként a méhészet esetében sem. Az állami akarat természetesen a jogszabályokban jelenik meg. Viszont egyes jogszabályok tág keretei miatt a jogalkalmazóknak alkalmuk nyílik arra, hogy eltérő értelmezéssel éljenek. Az ilyen eltérő értelmezés esetén különösen fennáll az a lehetőség, hogy a jogszabály célja és az alkalmazásának eredménye eltér. A dolgozat erre figyelemmel elemzi a döntések láncolatát, amely végül az ügyfél szankcionálásához vezetett.

Az ügy különlegességét az adja, hogy a méhészet is, mint általában a mezőgazdasági és állattenyésztési ágazat hazánk nemzetközi megítélésének egyik sarokpontja. Értve ez alatt a gazdasági szerepvállalást és az ágazat jogszabályi kereteit. Az Európai Unió által adott jogszabályi keretek különösen érintik az egyes élelmiszereket, elsősorban azok minőségi emberi fogyasztásra alkalmasságának szempontjából. E miatt fokozatosan kiépülő és egyre szigorodó feltételeknek kell megfelelnie az egyes élelmiszereknek. A hatósági döntések egyik alapját képező jogszabály viszont olyan mértékben vár el szennyeződésmenetséget az antibiotikum maradványok tekintetében, hogy azt egyik hazánkban működő akkreditált élelmiszervizsgáló laboratórium sem képes kimutatni. A vizsgált minták mindegyikében egy, a pontosságában egyedülálló brémai laboratórium volt képes kimutatni maradványértékeket. Ezt méghozzá olyan alacsony mennyiségben, hogy a kimutatott és szankcionált mennyiség több nagyságrenddel

alacsonyabb volt, mint az ügyfél által fellebbezésében hivatkozott hús, húskészítményekben megengedett határérték.

A dolgozatban a feldolgozott hatósági eljárás és a szabályozás által adott több kérdésre is keresem a választ. Az ügy egyik sarkalatos kérdése, hogy a méh beletartozik-e a szabályozásban hivatkozott valamennyi faj fogalomba? A kimutatott farmakológiai maradványértékekre valójában mennyi a beavatkozási határérték, illetve van-e egyáltalán ilyen határérték? A méztermelés hazai felépítése megfelel-e az élelmiszerláncban fellelhető nyomonkövethetőségi feltételeknek? Hogyan kapcsolódik a méz az élelmiszerlánc szabályozásba? Illetve mi a méztermelés és az állategészségügy viszonya?

A dolgozat befejezéseként néhány de lege ferenda javaslatot fogalmazok meg azok szükségességét is elemezve, rámutatva ezzel az ágazat szabályozásának bizonytalan elemeire.

## 2. A MÉHÉSZET

A méhészet az elsődleges növénytermesztésre épülő másodlagos hasznosítású agrártevékenység. Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló törvény a méhészeti tevékenységet erdei haszonvételnek minősíti<sup>1</sup>. A méhcsaládok valamennyi virágot látogatnak, de virágokból nyerhető nektár cukortartalma eltérő, ezért a méhészek jellemzően a fontosabb mézelő növények mellé telepítik ki a mézcsaládot, amelyek így a saját ellátásukon túl képesek fölösleget is termelni. Az ilyen növényfajták a fehér akác, a lucerna, a napraforgó, a repce stb. Egy jó termelőképességű mézcsalád az akácvirágzás 10-14 napja (1. melléklet) alatt képes kb. 30 kg mézet is termelni fölöslegbe. A méhcsaládok átlagosan a kaptártól 3000 méterre tudnak nektárt hordani, így jól behatárolható a mézelő terület.

A magyar méztermelés kedvező időjárási feltételek mellett meghaladja az évi 16 ezer tonnát, mellyel az Európai Unió jelenlegi méztermelő országainak rangsorában a harmadik, negyedik helyet tölthetné be. A magyar méz az Európai Unióban elismert minőségű terméknek számít, ráadásul termelésünk 50 százaléka az Unióban viszonylag ritka akácméz<sup>2</sup>. Más mézek termelése egyes tájegységekre korlátozódik.<sup>3</sup> Ilyen a facéliából, mustárból, olajretekéből, levendulából, pohánkából és egyes gyógy- és takarmánynövényekből álló méhlegelő használatával előállított méz és egyéb méhészeti termék.

### 2. 1. A MÉHÉSZET JELENTŐSÉGE

*„HA A MÉHEK ELPUSZTULNAK A FÖLDÖN, AKKOR AZ EMBERISÉGNEK 4-5 ÉVE VAN HÁTRA.”*

Albert Einstein

A dolgozat témája miatt a méhészet elsődleges jelentősége a méztermelés, de nélkülözhetetlen a kérdés súlyának és az ágazat szerepének felméréséhez, hogy vázolásra kerüljön e agrárágazat

---

<sup>1</sup>2009. évi XXXVII. törvény 68. § h) pontja

<sup>2</sup>NYÁRS Levente: *A méztermelés szabályozása*. Budapest, 2003, In: [www.bekesmeak.hu/eu/piac/mez.doc](http://www.bekesmeak.hu/eu/piac/mez.doc), 4. o. (2012.XI. 18.)

<sup>3</sup>ÖRÖSI Pál Zoltán: *Méhek között*. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1968.

többi ágazatra és általánosságban a gazdaságra gyakorolt hatása. Ezek a szempontok ebben a fejezetben kerülnek kifejtésre.

Az agráriumra gyakorolt hatása elsősorban ott lelhető fel, ahol rovarok általi beporzás eredményeképpen hajt hasznát a növény. Ebből következik, hogy a méztermelés mellett legalább annyira fontos a nektárgyűjtéshez kapcsolódó járulékos tevékenység, a beporzás. Amennyiben a méhek egyedszáma csökken, az szinte azonnal kihat az érintett agrártermékek termelőképességére. A szakértők becslései szerint az ember által fogyasztott élelmiszerek mintegy harmadának előállításához szükséges a méhek mint a virágok és termények beporzóinak tevékenysége. A vadon élő növények beporzásával a méhek a biodiverzitáshoz is nagymértékben hozzájárulnak.

Az ágazat struktúráját jól mutatja, hogy az Európai Unióban 700.000 méhészt 15 millió kaptárral képviseli a méhészet. A szereplők 96%-a nem hivatásos méhész<sup>4</sup>, de az ő tulajdonukban van a kaptárak bő kétharmada. Az alacsony kaptárszámú kis méhészet üzemeltetése gazdaságtalan, mert a változó felvásárlási ár, a piacra jutás nehézsége, munka és költségráfordítás haszon aránya, a mézhamisítás, illetve az egyéb ágazati tényezők is nehezítik a szakma előrejutását. Az utóbbi években ennek tetejében a méztermelés a fejlődő országokba (Ázsia, Afrika, Dél-Amerika) is tolódott át, részben a gazdaságosság, részben a globalizáció hatása miatt.

Az egyedszám csökkenése az utóbbi években rendre nagy veszteséget generál az ágazatnak. Legfőképpen az áttelelés folyamán fokozott az elhullás. Továbbá jelentős hányadban tudható be az elhullás a Varroa spp. atkáknak és nyomukban megjelenő vírusfertőzés. Szintén nagy károkat képes okozni, ha a kaptárakban felüti a fejét a költésrothadás<sup>5</sup> nyáron, illetve tavasszal. Az állatgyógyászati szerek hatékonysága viszont nagyban függ a méhtartás körülményeitől, a klimatikus viszonyoktól, illetve az adott év sajátosságaitól, már ha egyáltalán alkalmaznak valamiféle kezelést.

A méhészet az Európai Unió egyes tagállamaiban, területein eltérő hagyományokkal, gyakorlattal rendelkezik.

## 2. 2. A MAGYAR MÉHÉSZETET HELYZETE

Az ágazat strukturális problémáit számos kutatás vette már vizsgálat alá. Ezekből kirajzolódik, hogy a méhészek döntő többsége östermelő, akiket a családtagjaik segítik. Munkavállalót a legritkébb – általában az akácvirágzás idején – esetben vesznek igénybe. A méhészek száma általában 15.000 és 17.000 között alakul, de a szakmát súlyosan érinti az előregedés. A minimálisan 150 méhcsaláddal rendelkező méhészek birtokolnak 200.000 méhcsaládot, amely a

<sup>4</sup>KECSKÉS Csaba – DR. KULCSÁR Rózsa: A méhészet Magyarországon 2000-ben, *Statistikai Szemle*, 80. évfolyam, 7. szám. 5. o.

<sup>5</sup><http://arminmehesz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1076837> (2012. XI. 12.)

teljes hazai állomány 22%-a. A legnagyobb magyarországi méhészet viszont 6000 méhcsaláddal termel. A méztermelés jövőképét gátolja, hogy az Európai Unióban megnőtt az igény a virágporra, így egyre több méhészt választotta a virágportertermelést a méz helyett. Ennek ellenére a magyar méhészek biztosítják az Európai Unió mézkészletének 10%-át, amely során az itthon megtermelt méz 80%-a exportra kerül<sup>6</sup>.

Az ágazat struktúrája alapján megállapítható – ahogy az élelmiszerláncban általánosan az átmeneti országokban –, hogy az élelmiszerlánc szereplők szerződéses kapcsolatainak egyre nagyobb jelentősége van.<sup>7</sup> Az ilyen szerződések tartalmi elemeinek lényeges szerepük van minkét fél szerződésben foglalat kötelezettségnek teljesítése során.<sup>8</sup> Ilyen tartalmi elem különösen a minőségi garancia, amelynek az esetleges későbbi hatósági eljárásokban van fontos szerepe. Ilyen felelősségvállalást tartalmaz a dolgozat 2. melléklete.

## 2. 3. A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS

Az élelmiszer-biztonság nem új keletű fogalom.<sup>9</sup> Az élelmiszer-biztonság annak a biztosítása, hogy az élelmiszer nem okoz ártalmat a fogyasztónak, amikor azt a felhasználás szándékának megfelelően feldolgozzák és/vagy elfogyasztják. E szerint három szempontnak kell megfelelnie az élelmiszernek. Elsőként a biológia jellemzők biztonsága elemezhető. Az élelmiszer-biztonsági feltételek teljesüléséhez biztosítani kell az élelmiszerlánc szereplőknek tevékenységük során, hogy az élelmiszerbe, illetve annak csomagolásába ne kerüljön mikrobiológiai veszélyt hordozó elem. Ide sorolható a rovarok, rágcsálók jelenléte is az élelmiszer környezetében.<sup>10</sup> A dolgozat témája miatt itt lényegesebb a kémiai feltételeknek való megfelelés. Ilyen anyagok a nehézfémek, hormonok, toxikus anyagok és az antibiotikumok maradványa is<sup>11</sup>. Hazánkban az egyik legnagyobb élelmiszer-biztonsági botrány volt az ólomfestékekkel hamisított, valamint az aflatoxinnal szennyezett paprika esete.<sup>12</sup> Az ilyen jellegű szennyeződések nem okoznak rögtön megbetegedést, de felhalmozódva már eredményezhetnek egészségkárosodást.<sup>13</sup> A harmadik szempont az élelmiszer fizikai jellemzője. E szerint az élelmiszer nem tartalmazhat a fogyasztó

---

<sup>6</sup> [http://www.magyarhirlap.hu/a\\_vidék\\_magyarország/szabalyozasra\\_varnak\\_a\\_hazai\\_meheszetben.html](http://www.magyarhirlap.hu/a_vidék_magyarország/szabalyozasra_varnak_a_hazai_meheszetben.html) (2012.XI.18.)

<sup>7</sup> FERTŐ Imre – BAKUCS Lajos Zoltán – ELEK Sándor – FORGÁCS Csaba: A szerződések teljesülése a magyar élelmiszerláncban. In: *Közgazdasági Szemle*, LIX. évf., 2012. január 63-73. o.

<sup>8</sup> Hongdong GUO – Robert W. JOLLY: Contractual arrangements and enforcement in transition agriculture: Theory and evidence from China. *Food Policy*, 33. évf. 6. szám 570-575. o.

<sup>9</sup> DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 223. o.

<sup>10</sup> DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 225. o.

<sup>11</sup> DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 225. o.

<sup>12</sup> DR. SZEITZNÉ DR. SZABÓ Mária: *A táplálékláncba került mikotoxinok populációs szintű egészségkockázatának elemzése, különös tekintettel a hazai forgalmazású paprika aflatoxin és ochratoxin tartalmára*. Kaposvár, 2007. Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar. 2. o.

<sup>13</sup> DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 225. o.

egészségére veszélyes idegen anyagot. Ilyen a lepattogott festék, szőrszál, tojáshéj és a radioaktív szennyezés<sup>14</sup>.

A Codex Alimentarius egyik legfontosabb fogalma az Amerikai Egyesült államokban kialakított, majd Európában is elterjedt HCCP rendszer. E fogalom szerint a HCCP rendszer olyan tudományosan megalapozott és módszeres rendszer, amely az élelmiszerek-biztonságosságának biztosítása érdekében a termékek, valamint az árukezelési folyamatok egyedi jellemzőit figyelembe véve megállapítja a jellemző veszélyeket és kijelöli a szabályozásukra szolgáló intézkedéseket.<sup>15</sup> A rendszer alkalmazása esetén megtörténik a veszélyelemzés, a kritikus ellenőrzési pontok (CCP) meghatározása, a kritikus határérték megállapítása, a CCP szabályozást felügyelő rendszer felépítése, a korrekciós tevékenység, az igazolás és auditálási módszerek és a dokumentáció.<sup>16</sup>

Az egyes országok ellenőrzési rendszere természetesen eltérő, de az Európai Unió tagállamainak elvei és rendszerei az uniós jog elsőbbsége okán lassan az eltérések elhalványulnak. Az Egyesült Királyságban az élelmiszer-biztonsági kérdésekben jelentős súllyal van jelen az FSA<sup>17</sup>. A közzétett célok értelmében az ügynökség legfontosabb feladata a fogyasztók védelme az élelmiszerből eredő kockázatoktól. A tág célok közül az elsődlegesek az alábbiak<sup>18</sup>:

- hatékony politikák kialakítása a fent említett érdekek védelmében,
- világos információ, gyakorlati tanács és más segítség az érintetteknek,
- a ügyben fennálló kiválóság és szakértelem megítélésnek fenntartása,
- az érdekkelt közigazgatási és nyilvános szervezetek közti hatékony munkakapcsolat fenntartása az Egyesült Királyságban és máshol,
- költséghatékony és előnyökre törekvő döntések és cselekvés a kockázattal arányos mértékben,
- hatékonyan biztosítani az Egyesült Királyság fogyasztóinak érdekeit az Egyesült Királyságban és a nemzetközi fórumokon.

Az FSA az Európa Unió hatására jött létre, ahogy tette azt sok más jogintézmény, hivatal és ügynökség. A közösségi jognak köszönhetően a mezőgazdaság szabályozás új területekre terjedt ki, a szegényes agrárjog új részekkel bővült. Az élelmiszer, területi, környezeti és társadalmi nézőpontok az agrárjogi jogalkotásban a vidék csak mezőgazdasági területként való kezelésével szembe mentek és e rendelkezések rendkívül részletekbe menőek, már-már kaotikusak és olykor többször átdolgozottak.<sup>19</sup>

<sup>14</sup>DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 225. o.

<sup>15</sup>DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 226. o.

<sup>16</sup><http://www.dkik.hu/download.php?id=162> (2012. XI. 28.)

<sup>17</sup>Food Standards Agency

<sup>18</sup>Joseph A McMAHON: *EU Agricultural Law*. New York, 2007. United States by Oxford University Press Inc. 350. o.

<sup>19</sup>Prof. Dr. Roman BUDZINOESKI – Prof. Dr. Malgorzata KORZYCKA-IWANOW – Sebastian BALCERAK: Polilsh national report In: Prof. Dr. Paul ROCHILI: *Le défi de la diversification des entreprises agricoles*. Paris, 2011. L'Harmattan. 388-389. o.

A méhészek túlnyomó része nagybani felvásárlók felé értékesít (hordós kiszerelés), hiszen a néhány tucat méhcsaláddal rendelkező méhésznek nem gazdaságos a pergetéstől a csomagolásig mindent egyedül elvégeznie. Továbbá az ilyen méhész piacon való megmaradása is csak a piacon vagy háznál történő értékesítés által lenne biztosított. A Magyarországon működő 11 nagyobb mézüzem kapacitása meghaladja az évi 1000 tonnát. A hordónkénti értékesítés miatt a méhészek elveszítik a termelésük nyomonkövethetőségét. E miatt csak a már kiszert méz esetében van lehetőségük érdemi vizsgálatra. Az élelmiszer tétel vizsgálatára akkreditált laboratóriumok állnak rendelkezésre, de minőségi viták esetén a brémai Intertek Food Service Gmbh. laboratóriumhoz küldhetik a kifogásolt élelmiszer-tételt. Az ilyen vizsgálatok az elérhető legkorszerűbb módszerekre hagyatkoznak.

#### 2. 4. A NÖVÉNYVÉDŐSZEREK ÉS A MÉHEK

Az ágazattal foglalkozó szakemberek jelentős része nagy szerepet tulajdonít a növényvédőszernek a mézelő méhek állományfogyásának tekintetében, de ennek kulcsszerepét csak kevés vizsgálat támasztotta alá. A legtöbb esetben a növényvédőszer helytelen használatára, vagy a méhész és a mezőgazdasági szakember közötti kommunikáció hiányára vagy hibájára vezethető vissza az elhullás.

A mézelő méhek a nektárgyűjtés során fizikailag is ki vannak téve a növényvédőszernek, így annak hatása elsődlegesen a kaptár egyedein, másodlagosan pedig a mézen hagy nyomot. De a gyakorlatban az is előfordult, hogy a szennyezés egészen váratlan helyről érkezett<sup>20</sup>.

#### 2. 5. A MÉHÉSZET PÉNZÜGYEI

Ahogy minden vállalkozásban, úgy a méhészetben is a tevékenység fő célja az anyagi haszonszerzés. A méhészet támogatása nem új keletű dolog, elég csak Mária Terézia ez irányú patensére utalni, így nem meglepő, hogy ma is nagy hangsúlyt kap ez a kérdés. Az agrárpiacon viszont a többi vállalkozástól eltérően jelentős anyagi súllyal van jelen az állami dotáció. Gondolok itt olyan többlettámogatásokra, amely az általánosnak tekinthető bértámogatásokon és beruházási adókedvezményeken jelentős mértékben túlmutat, azokat bevételi szempontból esetenként jelentős mértékben meghaladja. Ebből adódóan elmondható, hogy a méhészet anyagi forrásai a következőképpen állnak elő:

- Egyrészt a fogyasztók által megfizetett vételár, ami vagy közvetlenül a méhész bevétele, vagy az élelmiszerláncot végigkövetve jut el a méhészethez a kis- és nagykereskedelmen és a felvásárlón keresztül.
- Másrészt az állami dotációk, amely lehetnek általános ösztönző támogatások vagy szektorális címzett támogatások.

---

<sup>20</sup>[http://index.hu/tudomany/2012/10/05/kek\\_mez/](http://index.hu/tudomany/2012/10/05/kek_mez/) (2012. XI. 18.)

Az állami támogatások vagy az állami költségvetésben elkülönített címen, vagy az Európai Uniótól pályázati úton nyert összegekből tevődik össze.

Ma a legnagyobb költségvetésű ilyen – az Európai Unió által is támogatott<sup>21</sup> – program a Magyar Méhészeti Nemzeti Program, amely a vidékfejlesztési miniszter kezelésébe került<sup>22</sup>. A programra az idei költségvetésben 560 milliárd forint van elkülönítve<sup>23</sup>. Ebből az összegből valósul meg az előregedő szakma által kibontakozni látszó úrt pótló, méhészképzésre címzett állami támogatás, a kártevő és méhbetegségek elleni védekezés állami szerepvállalása, továbbá egyéb méhészetnek címzett támogatások.

---

<sup>21</sup> 97/2004/EK rendelet a méhészeti termékek termelésének és forgalmazásának általános feltételeit javító intézkedésekről

<sup>22</sup> 47/2010. (XII. 31.) VM rendelet a Magyar Méhészeti Nemzeti Program alapján a 2010-2013 közötti végrehajtási időszakokban a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének szabályairól

<sup>23</sup> 2011. évi CLXXXVIII. törvény Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről 1. melléklet XII. fejezet, 4. pontjának 6. alpontja

### 3. AZ ÁGAZAT SZABÁLYOZÁSA

A mezőgazdasági piac szabályozása termékenként eltérő. A piacsabályozásnak az a sajátossága, hogy olyan alrendszerekre osztható, amelyek egyes termékekhez, illetve termékcsoportokhoz kötődnek.<sup>24</sup> Éppen ezért a különböző piaci termékekhez és szereplőkhöz eltérő jogszabályok kapcsolódnak, amelyek az ágazat vagy termék gazdasági tényezői alapján három szabályozási szinten érhető tetten:

|                      |                       |                |
|----------------------|-----------------------|----------------|
| Szigorúan szabályozó | Rugalmasan szabályozó | Liberális piac |
|----------------------|-----------------------|----------------|

Ettől eltérő módon is felbontható<sup>25</sup>, ha a termelés-fogyasztás aránya miatt kialakult piaci helyzet oldaláról történik a megközelítés:

|                             |                                  |                      |
|-----------------------------|----------------------------------|----------------------|
| Külső védelem + intervenció | Külső védelem intervenció nélkül | Külső védelem hiánya |
|-----------------------------|----------------------------------|----------------------|

Az élelmiszer-előállító számára az élelmiszerek kémiai, fizikai, mikrobiológiai és érzékszervi jellemzőire vonatkozó előírások betartása kötelező.<sup>26</sup> Ezek a szabályok az alábbi táblázatban kerültek szemléltetésre a méz esetében.

| Méztermelés jogforrásai          | Mézkereskedelem jogforrásai      | Hatósági ellenőrzés jogforrásai                    |
|----------------------------------|----------------------------------|----------------------------------------------------|
| 1993. évi CXIV. törvény          | 1959. évi IV. törvény            | 2004. évi CXL. törvény                             |
| 1995. évi XCI. törvény           | 1997. évi CLV. törvény           | 2008. évi XLVI. törvény                            |
| 70/2003. (VI. 27.) FVM. rendelet | 2001. évi CVIII. törvény         | 1997. évi CLV. törvény                             |
| 119/2007. (X. 18.) FVM. rendelet | 70/2003. (VI. 27.) FVM. rendelet | 3/2010. (VII. 5.) VM rendelet                      |
| 889/2008/EK rendelet             | 52/2010. (IV. 30.) FVM. rendelet | 68/2007. (VII. 26.) FVM-EüM-SZMM együttes rendelet |
| 834/2007/EK rendelet             |                                  | 470/2009/EK rendelet                               |
| 15/1969. (XI. 6.) MÉM. rendelet  |                                  | 37/2010/EU rendelet                                |
| 42/1994. (VI. 28.) FM. rendelet  |                                  |                                                    |
| 41/1997. (V. 28.) FM. rendelet   |                                  |                                                    |

<sup>24</sup>FODOR László: *AGRÁRJOG Fejezetek a mezőgazdasági életviszonyok sajátos szabályozása köréből*. Debrecen, 2005. DE Kossuth Egyetemi Kiadó. 170. o.

<sup>25</sup>HALMAI Péter: *A közös agrárpolitika*, 2001. Budapest, Osiris. 312. o.

<sup>26</sup>Dr. KURUCZ Mihály: Az élelmiszerjog mint az agrárjog különös területe. In: Dr. DOMÉ Györgyné – Dr. HÁRSFALVI Rezső – Dr. KURUCZ Mihály – Dr. RÉTI Mária – Dr. VASS János: *Agrárjog*. Budapest, 1999. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Szövetkezeti Jogi és Földjogi Tanszék. 264. o.

### 3. 1. A MÉZTERMELÉS SZABÁLYOZÁSA

A méhészet jogi szabályozása a hatvanas évekre nyúlik vissza. Mint egyéb gazdasági ágazatok tevékenységének szabályozásánál, a méhészet esetében is elsősorban rendeleti szinten történik a szabályozás. Ezek egyrészt a nemzeti jogban található rendeletek, mint a méhészetről szóló MÉM rendelet<sup>27</sup> a méhészetről, a méhanyanevelő telep üzemeltetésének engedélyezéséről, valamint a méhanya és szaporítóanyag előállításáról, felhasználásáról szóló FM. rendelet<sup>28</sup>, a méhállományok védelméről és a mézelő méhek egyes betegségeinek megelőzéséről és leküzdéséről szóló FVM rendelet<sup>29</sup>, a tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről szóló FVM rendelet<sup>30</sup> és az Állat-egészségügyi Szabályzat kiadásáról szóló rendelet<sup>31</sup>. Másrészt az Európai Unió szabályozása, mint a 889/2008/EK rendelet az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról, a Tanács 834/2007/EK rendelete (2007. június 28.) az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről. Ebben a fejezetben a fenti jogszabályok ágazatra vonatkozó szabályozása kerül áttekintésre.

#### *A méz fogalma*

A méz az *Apis mellifera* méhek által a növényi nektárból vagy élő növényi részek nedvéből, illetve növényi nedveket szívó rovarok által az élő növényi részek kiválasztott anyagából gyűjtött természetes édes anyag, amelyet a méhek begyűjtenek, saját anyagaik hozzáadásával átalakítanak, raktároznak, dehidrálják, és lépekben érlelnek.<sup>32</sup>

A Codex Alimentarius Hungaricus szabályozza továbbá, hogy a méznek legfeljebb, illetve legalább milyen kémiai tulajdonságokat kell tanúsítania ahhoz, hogy a méz elnevezés használható legyen. A szabályozás eredet szerint és előállítás vagy megjelenés szerint két osztályba sorolja az egyes méztermékeket. Eredet szerint megkülönböztethető virágméz<sup>33</sup> és édesharmatméz<sup>34</sup> (mézharmat). Előállítás vagy megjelenés mód szerinti osztályozásnál a kódex megkülönböztet lépesmézet egész<sup>35</sup> vagy darabolt<sup>36</sup> formában, csurgatott<sup>37</sup>, pergetett<sup>38</sup>, sajtoltt<sup>39</sup>

<sup>27</sup>15/1969. (XI. 6.) MÉM rendelet

<sup>28</sup>42/1994. (VI. 28.) FM. rendelet

<sup>29</sup>70/2003. (VI. 27.) FVM rendelet

<sup>30</sup>119/2007. (X. 18.) FVM. rendelet

<sup>31</sup>41/1997. (V. 28.) FM. rendelet

<sup>32</sup>Magyar Élelmiszerkönyv 1-3-2001/110 I. mellékelt 1. pontja

<sup>33</sup>Növények nektárjából származó méz

<sup>34</sup>Főképpen a növényi nedvet szívó rovarok által (Hemiptera) az élő növényi részek kiválasztott anyagából vagy nedvéből nyert méz.

<sup>35</sup>A méhek által újonnan épített, még a szűzlépek sejtjeiben vagy kizárólag méhviaszalapú műlépre épített,

vagy filralt<sup>40</sup> mézet. Továbbá a szabályozás külön kiemeli az ipari használatra még alkalmas süítő-főző mézet. Fontos eleme a szabályozásban az 5. §-ban található tiltás, mely szerint az I. mellékletében meghatározott termékekre kiegészítő nemzeti előírás nem hozható.

### *Nemzeti jog forrásai*

A méhészkedés gyakorlása során figyelemmel kell lenni a méhészettről szóló MÉM rendeletre, amely szabályozás tiltásokat fogalmaz meg az üzemeltetéssel kapcsolatban. A vándorméhészettel kapcsolatos kérdésekben a rendelet a növényvédelemről szóló törvényerejű rendelet<sup>41</sup> és a 44/1968. (XII. 6.) Korm. rendelet végrehajtásáról szóló MÉM rendelet<sup>42</sup> jelöli meg. Ezt a rendelet a növényvédelemről szóló 1988. évi 2. törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló MÉM rendelet<sup>43</sup> hatályon kívül helyezte 2005. IX. 1-től. Sajnálatos módon ez a rendelet már szintén nincs hatályban, mert a 149/2005 (VII. 27.) Kormányrendelet hatályon kívül helyezte 2005. IX. 2-től. Maga a 15/1969. (XI. 6.) MÉM rendelet elsősorban a méhészetek létesítést szabályozza, különös tekintettel a szomszédjogi vonatkozásokra. A jogszabály 1. §-ban éppen ezért egyértelmű tiltást ír elő a háztömbök területén történő méhészet létesítésére.

A méhanyanevelő telep üzemeltetésének engedélyezéséről, valamint a méhanya és szaporítóanyag előállításáról, felhasználásáról szóló FM rendelet<sup>44</sup> az állattenyésztésről szóló törvény<sup>45</sup> végrehajtása. A rendelet szabályozza a méhanyanevelő telepek létesítésének személyi és tárgyi körülményeit. A szabályozás különösen kiterjed a telep tenyészetének nyomon követhetőségére. A méhanyanevelő telep engedélye csak 1 évre adható, az engedély hosszabbítható. Kérelemre pároztató teleppé alakítható a méhanyanevelő telep, amennyiben a rendeletben szereplő feltételeknek megfelel. Az ágazati szabályozás fontos része ez a rendelet, mert minden méhcsalád alapja a megfelelő és életképes méhanya. A kaptár – az öreg vagy megbetegedett méhanya esetében – kiürül, mert a méhek elhagyják azt és a fiasítás elhal.

A méhállományok védelméről és a mézelő méhek egyes betegségeinek megelőzéséről és leküzdéséről szóló FVM. rendelet<sup>46</sup> az állategészségügyről szóló törvény<sup>47</sup> egyik végrehajtási rendelete. Fontos leszögezni, hogy az ismertetett jogszabályok közül ez a rendelet tartalmazza

---

szűzlépben tárolt és lefedett sejteket tartalmazó egész lépben vagy léprészekben értékesített méz.

<sup>36</sup>Egy vagy több lépdarabot tartalmazó méz.

<sup>37</sup>Olyan méz, amelyet a fiasítástól mentes lépekből, azok felnyitása után kicsurgatással nyernek.

<sup>38</sup>Olyan méz, amelyet a fiasítástól mentes lépekből centrifugálással nyernek.

<sup>39</sup>fiasítástól mentes lépek sajtolásával, 45 °C<sup>0</sup>-ot meg nem haladó mérsékelt hő alkalmazásával vagy anélkül nyert méz.

<sup>40</sup>Olyan méz amelyből az idegen szerves és szervetlen anyagokat olyan szűrési módszerrel távolítják el, amely a méz virágportartalmának jelentős csökkenését eredményezi.

<sup>41</sup>1968. évi 32. törvényerejű rendelet

<sup>42</sup>43/1968. (XII. 6.) MÉM rendelet

<sup>43</sup>5/1988. (IV. 26.) MÉM rendelet

<sup>44</sup>42/1994. (VI. 28.) FM rendelet

<sup>45</sup>1993. évi CXIV. törvény

<sup>46</sup>70/2003. (VI. 27.) FVM. rendelet

<sup>47</sup>1995. évi XCI. törvény

leginkább a szabályozásban használatos fogalmakat. Különösen fontos fogalma a rendeletnek a méhészet<sup>48</sup>, a méhcsalád<sup>49</sup> és a méhraj<sup>50</sup>, amelyet az 1. §-ban szabályoz. A rendelet szabályozza az ágazati struktúra miatt jelentős számú méhészt érintő mézfelvásárlást. Fontos hangsúlyozni, hogy a rendelet valamennyi felelősségi kérdésben a felvásárlóra telepíti a megfélemlési kötelezettséget. A felvásárlónak kell gondoskodnia a felvásárlásához kapcsolódó személyi és tárgyi feltételek meglétéről. A rendelet általános jelleggel tartalmazza a méhbetegségekkel kapcsolatos utasításokat. A rendelet a 8., 9., és a 10. §-ában szabályozza vándorméhészetre vonatkozó szabályokat a méhek szállítása és vándoroltatása cím alatt. A méhészet vándoroltatása a rendelet értelmében csak hatósági állatorvos által kiállított igazolás után szabályos. Az igazolás kiállítását megelőző vizsgálat kiterjed a méhészet valamennyi méhcsaládjára és méhrajára, amely vizsgálat elsősorban a méhek fertőző betegségeire terjed ki. A méhbetegségek általános, illetve különös szabályait a rendelet a II. és III. fejezetében tárgyalja.

A tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről szóló FVM rendelet<sup>51</sup> az előbbiekhöz hasonlóan végrehajtási jellegű. A méhészetre a rendelet kiterjed az értelmező rendelkezésekben használt fogalmak<sup>52</sup> miatt. A rendelet e szakaszában található fogalmak alapján az egyes nyilvántartásokat a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal vezeti. A fővárosi és megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek kijelöléséről szóló kormányrendelet<sup>53</sup> 1. §-a már a kormányhivatalok hatáskörébe utalja a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal ügyeit. Az ügy szempontjából a jogszabályból fontos kiemelni, hogy a méhészet számára is kötelező a nyilvántartásba vétel<sup>54</sup>, mely során az alábbiak kerülnek rögzítésre:

- A tenyészet és az ország kódja,
- a tenyészet címe,
- az állattartó ügyfél-regisztrációs száma,
- a tenyészethez tartozó tartási hely, illetve helyek azonosítója,
- a tenyészet típusa, minősítése és besorolása,
- megyei körzetbe sorolt tenyészet esetén a körzet kódja,
- amennyiben nem megyei körzetbe sorolt tenyészet, akkor a bejelentett kapcsolattartó személy neve és elérhetősége (cím, telefonszám, telefaxszám és elektronikus levélcím),
- az illetékes megyei állategészségügyi hatóság azonosítója,
- a külön jogszabályok szerint kapott támogatásokra vonatkozó adatok.

<sup>48</sup>Méhészet: egy telephelyen méhklásban (fatönkben, kasban, kaptárban, szállítható, vontatható, stabil méhesházban) tartott méhcsaládok és tartozékaik összessége.

<sup>49</sup>Méhcsalád: a méhkláson belül, egy légtérben együtt élő anya, kifejlett méhek és a fiasítás.

<sup>50</sup>Méhraj: a méhcsalád természetes szaporodása vagy mesterséges szaporítása révén keletkező, fiasítás nélküli, kisebb egyedszámú méhcsalád.

<sup>51</sup>119/2007. (X. 18.) FVM rendelet

<sup>52</sup>119/2007. (X. 18.) FVM rendelet 2. § 1. pontjának i) alpontja

<sup>53</sup>328/2010. (XII. 27.) kormányrendelet

<sup>54</sup>119/2007. (X. 18.) FVM rendelet 4. § (1) bek. b) pontjának ba) alpontja

### *Európai Unió jogforrásai*

A Tanács 834/2007/EK rendelete az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szabályozza az ökológiai előírásoknak megfelelő méhészetet, mely rendelkezést a 14. cikk (1) bek. b) pontjának ix) alpontja tartalmazza. E szerint a méhészeteket olyan területen kell elhelyezni, ahol biztosítottak az alapvetően ökológiai termesztésű növényi kultúrákból, vagy adott esetben természetes vegetációból vagy alacsony környezeti hatást kiváltó módszerekkel kezelt, nem ökológiailag művelt erdőkből vagy növényi kultúrákból származó nektár- és pollenforrások. A méhészeteket elegendő távolságra kell elhelyezni azoktól a forrásoktól, amelyek a méhészeti termékek szennyezését vagy a méhek egészségének romlását okozhatják. Előírja továbbá, hogy a kaptárok készítésénél lehetőleg természetes anyagokat kell használni. Továbbá tiltja a fiasítás és a kaptárban lévő méhek elpusztítását a méhészeti termék kinyerésekor.

A bizottság 889/2008/EK rendelete az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról a következő állomása a jogforrások elemzésének. Az dolgozat témáját tekintve véleményem szerint a rendelet egyik legfontosabb szabálya a rendelet 9. cikkének (5) bek.-e. E szerint a méhészet megújítása céljából évente a méhanyák és méhcsaládok 10%-át lehet az ökológiai termelőegységben nem ökológiai termelésből származókkal pótolni, feltéve hogy a méhanyákat és a családokat ökológiai termelést folytató termelőegységből származó lépekkel vagy lépalapokkal ellátott kaptárakban helyezik el. A rendelet szabályozza a kaptárak kihelyezését és építését a 834/2007/EK rendelethez képest természetesen részletesebben. A szabályozás lényegi elemei megegyeznek a nemzeti szabályozással. A rendelet 25. cikkében szabályozza a méhbetegségek kezelése során megengedett módokat, amelyből érdemes kiemelni, hogy a kereteknek, kaptáraknak és lépeknek, különösen a kártevők elleni védelme céljából csak a rágcsálóirtók (csak csapdákból) és a II. mellékletben felsorolt termékek használata engedélyezett.

### 3. 2. A MÉZKERESKEDELEM SZABÁLYOZÁSA

A legfontosabb jogforrás az 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvényéről (továbbiakban: Ptk.), amely szabályozza általánosságban a polgári jogi jogviszonyokat. Különösen fontos a dolgozat témája szempontjából a törvény 305-311. §-ai a hibás teljesítésről. Hiszen az olyan teljesítés, amely tárgyában a Codex Alimentarius Hungaricus által megfogalmazott feltételeknek nem tesz eleget hibás teljesítésnek tekinthető.

A következő – ettől szűkebb hatáskörrel rendelkező – szabályozás a kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről szóló rendelet<sup>55</sup>. A rendelet elemzése azért elengedhetetlen, mert az ágazatban más élelmiszer-termelő területekhez viszonyítva kiemelkedő a kistermelők aránya.<sup>56</sup> A rendelet 3. § (2) bek.-ben engedélyezi, hogy a kistermelői élelmiszer értékesítését a kistermelőn kívül a vele egy háztartásban élő személy, valamint a kistermelő házastársa, bejegyzett élettársi kapcsolatban élő élettársa, nagykorú gyermeke, testvére, szülője, nagyszülője is végezhesse. Fontosabb szabálynak tartom a rendelet 4. §-ában található kereskedelemre vonatkozó szabályozást. A jogszabály e szakasza részletezi, hogy a kistermelői kereskedelmi tevékenység a fogyasztók és a kereskedők felé milyen helyszíneken, illetve kereskedelmi formákban végezhető. A rendelet 6. § (1) bek.-ben írja elő a kistermelői alaptermékéről előállított élelmiszer adatlap kötelező tartalmi elemeit. Lényeges megemlíteni, hogy a rendelet I. melléklete állapítja meg, hogy az egyes élelmiszerek esetében mit ért a szabályozás kis mennyiség alatt. Kistermelő csak ezt a mennyiséget meg nem haladó módon végezheti az értékesítési tevékenységet. E szerint méz és méhészeti termék esetén évente legfeljebb 5000 kg értékesíthető.

### 3. 3. A HATÓSÁGI ELLENŐRZÉS SZABÁLYAI

Általánosságban elmondható, hogy a hatósági ellenőrzés tárgya a méhészet tekintetében a dolgozat 3. 1. és 3. 1. fejezetében kifejtett jogszabályi előírások betartásának állami kontrollja. Az ellenőrzések tárgyi és céljai az eljáró hatóságok alapján változnak attól függően, hogy a mézet mint élelmiszert, mint fogyasztási cikket vagy mint adóköteles terméket veszik hatósági eljárás alá. A dolgozat témája miatt csak azt esetet fejtem ki, ahol a méz mint élelmiszer lesz a hatósági eljárás tárgya. Ebben az esetben az anyagi jogi szabályozás a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény<sup>57</sup> (továbbiakban: Ket.) eljárási szabályai szerint érvényesül főszabály szerint. A kijelölő kormányrendelet<sup>58</sup> értelmében a megyei kormányhivatalok élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóságainak önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező szervezeti egységeiként az egyes élelmiszerlánc-felügyeleti hatósági feladatok ellátására kerületi állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző hivatalok működnek. A rendelet értelmében<sup>59</sup> ha kormányrendelet másképp nem rendelkezik, a megyei kormányhivatal élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóságának hatáskörébe tartozó közigazgatási hatósági ügyben első fokon a kerületi hivatal jár el. A kerületi hivatal által első fokon – nem a falugazdász-hálózat útján ellátott feladatokhoz kapcsolódóan – hozott döntés esetében másodfokon a megyei kormányhivatal élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi

<sup>55</sup>52/2010. (IV. 30.) FVM

<sup>56</sup>Lásd: 2. 2. fejezet.

<sup>57</sup>2004. évi CXL. törvény

<sup>58</sup>328/2010. (XII. 27.) Kormányrendelet 3. § (1) bek.

<sup>59</sup>328/2010. (XII. 27.) Kormányrendelet 4. § (2) bek.

igazgatóság, a megyei kormányhivatal élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatósága által hozott első fokú döntés esetén másodfokon a NÉBIH jár el. A kerületi hivatal által a falugazdász-hálózat útján ellátott feladathoz kapcsolódóan hozott első fokú döntés esetében másodfokon a megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatóság jár el.

Az élelmiszerláncról és a hatósági felügyeletéről szóló törvény<sup>60</sup> (továbbiakban: Éltv.) szabályozza elsődlegesen az ügy tárgyát képező felelősség kérdését. A törvény hatálya kiterjed a méhészeti termék előállítójára, forgalmazójára, szállítójára és tárolójára egyaránt. A törvény fogalmazása szerint személyi hatálya kiterjed mindenkire, aki az élelmiszerlánc szereplője<sup>61</sup>. Az élelmiszerlánc méz esetében a következő<sup>62</sup>:

1. méhek
2. méhészek
3. mézfelvásárlók
4. mézcsomagolók
5. mézimportőrök
6. a méz nagy és kis forgalmazói
7. fogyasztók

Fontos hangsúlyozni, hogy az élelmiszerlánc hatóság felügyelete kiterjed nem csak az élelmiszerrel kapcsolatos biztonsági szabályok betartásának ellenőrzésére, hanem az állatok állategészségügyi ellátására és felügyeletére<sup>63</sup>, illetve az állatgyógyászati termékek előállítására, kereskedelmére és felhasználására<sup>64</sup>.

Az Éltv. 6. § (1) bek.-ben elvi élel mondja ki, hogy olyan állattartási technológiát kell alkalmazni, amely lehetővé teszi, hogy az így nyert állati eredetű termék emberi fogyasztásra, illetve élelmiszer előállításra alkalmas legyen. Részben ebből – utalva az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó normáira – következően szabályozza a törvény ugyanazon szakasz (4) bek.-ben, hogy tilos az állattartás során olyan anyagot felhasználni, amely az emberi vagy állati egészségre káros. A szabályozás kiemeli, hogy különösen tiltott szaporodási vagy termelési eredmény növelésének célzatával az ilyen anyagok alkalmazása.

A törvény a IV. fejezetében tárgyalja a jogkövetkezményeket. A fejezetben a dolgozat témájának tekintetében az élelmiszer-ellenőrzési bírság<sup>65</sup> és az élelmiszerlánc-felügyeleti bírság<sup>66</sup> ismertetése szükséges.

---

<sup>60</sup>2008. évi XLVI. törvény

<sup>61</sup>Éltv. 2. § (1) és (2) bek.

<sup>62</sup>BÚZA László, M SCHILL Judit, SZENTGYÖRGYI Mária, ÁBRAHÁM Ágnes, DEBRECZENI Lajos, KERESZTÚRI József, MURÁNSZKY Géza: *Gondolatok a Méz hamisítása kapcsán Mit-Mikor-Mely Szereplő Miképpen-Miért hamisít, hamisíthat?* Hungalimentaria 2009.

In: [http://www.foodlawment.hu/downloads/ki\\_mikor\\_miert\\_mivel\\_hamisithat\\_mezet\\_eloadas.pdf](http://www.foodlawment.hu/downloads/ki_mikor_miert_mivel_hamisithat_mezet_eloadas.pdf) (2012.XI.17.)

<sup>63</sup>Éltv. 4. § h) pont

<sup>64</sup>Éltv. 4. § j) pont

<sup>65</sup>Éltv. 62. § (1)-(4) bek.

<sup>66</sup>Éltv. 63. § (1)-(2) bek.

Az élelmiszer-ellenőrzési bírságot a hatóság akkor szabja ki, ha az élelmiszerlánc szereplője megsért az élelmiszer-biztonságra vonatkozó követelményeket, nem felel meg az élelmiszer-minőségi előírásoknak, az élelmiszer-tételt a fogyasztathatósági vagy a minőségmegőrzési határidő lejártá után forgalomba hozza vagy élelmiszer-jelölési előírásokat sért. Szükséges hangsúlyozni, hogy az élelmiszer-ellenőrzési bírság kiszabása a megvalósított tényállás alapján kötelező. Ez alól kivételt jelent a jogforrási hierarchia miatt a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló törvényben szabályozott eset.<sup>67</sup> E szerint a hatóságok – az adó- és vámhatósági eljárást kivéve – első alkalommal figyelmeztetést alkalmaznak, amennyiben a tényállás nem valósít meg emberi élettel, testi épséggel, egészséggel szembeni közvetlen veszélyt, nem következik be környezetkárosodás, illetve nem fiatalok védelmére szolgál jogszabály megsértésére kerül sor.

Élelmiszerlánc-felügyeleti bírság kiszabására tágabb körben van módja a hatóságnak. Jellemzően enyhébb súlyú, a fogyasztóra kevésbé káros, veszélyes tényállások megvalósulásakor kerül sor ennek a bírságnak az alkalmazására.

A méhészeket közvetlenül nem érinti, de a raktározás és az állattenyésztés miatt közvetve az őstermelők is alanyai az Éltv. 47/B. §-nak<sup>68</sup>. E szerint a legnagyobb termelési kapacitást adó feldolgozók kötelesek az előző évi nettó árbevételük után 0,1% élelmiszerlánc-felügyeleti díjat fizetni, amely bevallása elektronikus úton történik a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) részére teljesíteni<sup>69</sup>.

A 2012. évi XVIII. törvény kihirdetésétől számított 15. napon több ponton módosította az Éltv.-t. 2013. január 1-től teljesedik ki az Európai Unió követelményeinek megfelelő élelmiszerlánc felügyeleti és információs rendszer (FELIR). A rendszernek köszönhetően szorosabb és naprakészebb nyilvántartás fogja segíteni a hatóságok munkáját. Az egyes élelmiszertételek és az élelmiszerlánc szereplők közötti összefüggés könnyebben kimutatható lesz. A nyilvántartásba vétel hiánya 2014. január 1-je után jelentősen meg fogja nehezíteni az élelmiszerlánc szereplőjének a piacon maradását. A módosító törvény ettől a naptól iktatja be a FELIR rendszer tiltó klauzuláját, mely szerint a nyilvántartásban nem szereplőtől tilos átvenni élelmiszerlánc-felügyelet alá tartozó terméket, eszközt, anyagot, állatot. Véleményem szerint ez szabályozás súlyos kérdéseket felvet a méhészetrel kapcsolatban. Nem szabályozza az uratlan méhcsalád helyzetét, így kétséges, hogy annak befogása esetén az ilyen méhcsaládból származó méh – mint állat – megfelel-e majd a továbbiakban a szabályozásnak.

<sup>67</sup>2004. évi XXXIV. törvény 12/A. §

<sup>68</sup>Beiktatta: 2011. évi CLXVI. törvény 69. § (3). Hatályos: 2012. I. 8-tól.

<sup>69</sup>KRENOVSZKYNÉ Lovász Andrea: Az élelmiszerlánc-felügyeleti díjról. In: *Agrárágazat Mezőgazdasági havilap* 2012. (13. évf.) 6. sz. 18. o.

Fontos megemlíteni még az élelmiszer-előállítás és forgalomba hozatal egyes élelmiszer-higiéniai feltételeiről és az élelmiszerek hatósági ellenőrzéséről szóló együttes rendeletet<sup>70</sup>. A rendelet a dolgozat szempontjából releváns szabályozást ad az élelmiszer-előállító hely, illetve élelmiszer-forgalmazó hely rendeltetésű helyiséget tartalmazó építmény építése, illetve ilyen rendeltetésű helyiséget tartalmazó bővítése, átalakítása esetén, az építésügyi hatóság engedélyezési eljárásában a szakhatósági állásfoglaláshoz szükséges dokumentáció és tervdokumentáció tartalmi követelményeiről.<sup>71</sup> Továbbá a hatósági ellenőrzés keretében történő mintavételről.<sup>72</sup>

## **4. AZ ÜGY KRONOLÓGIÁJA**

### **4. 1. A HATÓSÁGI ELJÁRÁS ÉS AZ ELSŐ BÍRÓSÁGI DÖNTÉS**

A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal (továbbiakban Hatóság) elsőfokú élelmiszerlánc-felügyeleti hatósággént 2010. december 21-én tartott hatósági

---

<sup>70</sup>68/2007. (VII. 26.) FVM–EüM–SZMM

<sup>71</sup>68/2007. (VII. 26.) FVM–EüM–SZMM 5. és 6. §

<sup>72</sup>68/2007. (VII. 26.) FVM–EüM–SZMM 7. és 8. §

ellenőrzés<sup>73</sup> során a téli akcióprogram keretében vizsgálta a méhészet termékeit. A vizsgálat során farmakológiai hatóanyag került kimutatásra 4 termék esetében. A kimutatott hatóanyag alapján a Hatóság a méhészzel szemben élelmiszer-ellenőrzési bírságot szabott ki<sup>74</sup>. Az elsőfokú határozat ellen a méhészet a törvényes határidőn belül fellebbezéssel élt, amely fellebbezést a B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága (továbbiakban: ELBÁI), mint másodfokú hatóság elutasított és a Hivatal határozatát helybenhagyta<sup>75</sup>. A másodfokú határozat ellen a méhészet jogorvoslattal élt, melynek eredményeképpen a B-A-Z Megyei Bíróság ítéletében a Hatóságot új eljárás lefolytatására kötelezte<sup>76</sup>. Az ítéletben megállapításra került, hogy a méhészetet jelölte meg a Hivatal a kifogásolt élelmiszer-tételek előállítójaként. A méhészet viszont a Ket. 15. § (1) bek. értelmében nem minősül ügyfélnek, így vele szemben hatósági eljárásnak sincs helye.

A Hatóság az új eljárás lefolytatása során belföldi jogsegély keretében megkereste a Fővárosi és Pest Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóságot adatigénylés céljából. Az eredményes jogsegély során megállapítást nyert, hogy a hatályon kívül helyezett elsőfokú határozatban szereplő, és ügyfélként minősített méhészet valójában két egyéni vállalkozó (őstermelő) üzemelteti. Az Éltv. 14. § (2) bek. értelmében ők tekinthetők a kifogásolt élelmiszer-tétel előállítójának. A megismételt eljárásban az ügyfelek értesítése megtörtént és velük szemben a hatályon kívül helyezett határozat ténybeli alapját képező vizsgálati eredmények miatt megindították a megismételt hatósági eljárást.<sup>77</sup> Az eljárásban az ügyfeleket a méhészzel szemben hozott és hatályon kívül helyezett határozatban szankcióként alkalmazott bírsággal azonos összegű bírság került kiszabásra.<sup>78</sup>

Az ügyfelek a megismételt eljárásban hozott határozattal szemben is – a törvényes határidőn belül – fellebbezéssel éltek. Melyet az ELBÁI, mint másodfokú hatóság az alábbi indokok alapján elutasított és a megismételt eljárásban hozott határozatot helybenhagyta<sup>79</sup>:

*Az elsőfokú hatóság helyesen állapította meg, hogy a farmakológia hatóanyagot tartalmazó méz emberi fogyasztásra alkalmatlan. A szermaradványok határértékének tekintetében kizárólag a jogszabályi rendelkezésekre alapította a határozatát. A hivatkozott jogszabályban szulfadimetoxin és trimetropin esetében legmagasabb határérték nincs meghatározva, aminek az oka az, hogy a méz ilyen szermaradványokat nem tartalmazhat. E miatt került sor élelmiszer-*

---

<sup>73</sup>Ket. 57/A § és 88. §-ai

<sup>74</sup>A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal 14.7/00088/0024/2011. számú határozata

<sup>75</sup>B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság 14.1/00517/0002/2011. számú határozata

<sup>76</sup>A B-A-Z Megyei Bíróság 24.K.21.074/2011/8. számú ítélete

<sup>77</sup>14.7/00088/0083/2011. számú értesítés a hatósági eljárás megindításáról

<sup>78</sup>A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal 14.7/00088/0084/2011. számú határozata

<sup>79</sup>B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság IV-I-001/00084-1/2012. számú határozata

*ellenőrzési bírság kiszabására az Éltv. 62. § (1) bek. a) pontja alapján, amely a fentiek tekintetében megalapozott és jogszerű volt.*

A jogerős határozata ellen az ügyfél bírósági felülvizsgálatot kezdeményezett.

#### 4. 2. A FELEK ÉRVEI

A következőkben a BAZ Megyei Bíróság előtti perben a felperesi keresetlevél<sup>80</sup> és az alperes kereseti ellenkérelem<sup>81</sup> jogi érvrendszere kerül ismertetésre párhuzamosan.

##### I. Felperesi érvelés:

A felperes által forgalomba hozott terméket még a forgalomba hozatal előtt minden alkalommal akkreditált laboratóriumban bevizsgálták, mely során az élelmiszer-tétel minden esetben határérték alattinak mutatkozott. A felvásárolt és a felperes által forgalomba hozott mézek „Állategészségügyi bizonyítvány méz felvásárlásához” dokumentummal rendelkeztek. Az átvételre csak ilyen módon került sor.

##### I. Alperesi érvelés:

A felperes által hivatkozott dokumentum a méhállomány egészségi állapotát és a higiénikus mézkezelést tanúsítják, viszont nem vonatkoznak a farmakológiai maradványértékekre. Az igazolásra a méhésztől vezetett Méhegészségügyi Könyv alapján kerül kiállításra. A laboratóriumi ellenőrzés pedig a felvásárló kötelezettsége az önellenőrzési kötelezettség keretein belül.

Úgy gondolom, hogy a felperes tévesen érvel azzal, hogy az egyes felvásárolt méz-tételek esetében maradéktalanul rendelkezik „Állategészségügyi bizonyítvány méz felvásárlásához” című dokumentummal. Amennyiben nem rendelkezne, akkor lenne helye az alperes a kiszabott élelmiszer-ellenőrzési bírság mellé élelmiszerlánc-felügyeleti bírságnak is. A méhállományok védelméről és a mézelő méhek egyes betegségeinek megelőzéséről és leküzdéséről szóló FVM rendelet értelmében<sup>82</sup> a felvásárló felperes köteles ilyen dokumentumot beszerezni. Tehát az ilyen mulasztása miatt a felvásárolt mézhez kötődő előírásokat sértené meg. A hivatkozott rendelet az állategészségügyről szóló törvény<sup>83</sup> egyik végrehajtási rendelete, így az abban foglalt szabályok megsértése maradéktalanul kimeríti az Éltv. 63. § (1) bek. ag) pontjában foglaltakat.

##### II. Felperesi érvelés:

A felperes saját laboratóriumában képes 10 µg/kg alsó méréshatárig mérni, amely határt egyik vizsgált minta sem éri el. Az ellenőrzőmérés akkreditált laboratóriuma 2011. január 23-ig szintén ilyen méréshatárig volt képes kimutatni a szermaradványok jelenlétét, majd a fenti határnap után már egyes szermaradványok esetében 1 µg/kg méréshatárral rendelkezett. E szerint tehát

<sup>80</sup>K.20970/2012. számú beadvány a Miskolci Törvényszéknél nyilvántartva

<sup>81</sup>IV-1-001/27-23/2012. ügyszámon a Miskolci Törvényszéknél nyilvántartva

<sup>82</sup>70/2003. (VI. 27.) FVM. rendelet 14. § (1) bek.

<sup>83</sup>1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről

megállapítható, hogy az eljárás tárgyát képező élelmiszer-tételek tekintetében egyik laboratórium sem volt képes kimutatni a hatóság által feltárt alacsony szermaradvány mennyiséget.

A felperese továbbá észrevételezi, hogy Hatóság sem lett volna képes 2010 első felében kimutatni azt a határértéket, amelyre a III. negyedévtől már bírság kiszabását látja megalapozottnak. Ez akár ugyanazon mintákat vizsgálva is bekövetkezhet.

#### II. Alperesi érvelés:

A Felperes által alkalmazott laboratórium a 2010. évben 10 µg/kg fölötti szermaradványt volt képes kimutatni, de a hatóság által 2010. évtől alkalmazott laboratórium 0,5 µg/kg fölötti maradványt is képes volt kimutatni, viszont csak 2011-től rendelkeztek ilyen akkreditációval. E miatt került sor az Intertek laboratórium igénybevételére, amely már 2009. júniusától képes 0,5 µg/kg határértékig akkreditáltan mérni a szermaradvány jelenlétét a vizsgált mintákban.

#### III. Felperesi érvelés:

A hatósági eljárásban vizsgált minták és a kapcsolódó mérési eredmények a rendelkezésre álló dokumentumok alapján nem vonhatók párhuzamban.

#### III. Alperesi érvelés:

A felperes állítását vitatja, amelyet a későbbi szakértői vélemény is megerősít.

#### IV. Felperesi érvelés:

A felperes hivatkozik a Ket. 7. §-ára, mely szerint a Hatóság köteles a költséghatékonyság elvének figyelembe vételével lefolytatni a hatósági eljárást. Ennek a felperes érve szerint nem ennek felel meg az Intertek laboratórium alkalmazása, mert Magyarországon is van olyan akkreditált laboratórium, amely a vizsgálatot elvégezhetette volna. E miatt a magasabb vizsgálati díjat kénytelen a felperes viselni.

#### IV. Alperesi érvelés:

A felperes számára kedvezőbb ár (33.450.- Ft) került alkalmazásra vizsgálati díjként az egyébként szokásos<sup>84</sup> 35.000.- Ft-al szemben. Továbbá az alperes nem alkalmazhatott olyan laboratóriumot, amely nem képes a legkisebb kimutatható határértékkel vizsgálni, ezért volt szükséges az Intertek laboratórium megbízása.

Véleményem szerint a felperes érvelhetett volna úgy is, hogy a méz-tételek megsemmisítése helyett a hatóság adhatott volna lehetőséget a sütő-főző mézként<sup>85</sup> való értékesítésre. Ahogy perben kirendelt szakértő véleményében megállapította, a szulfonamid a hőkezelés hatására lebomlik. A sütő-főző méz egyik változat éppen azért van ebbe a kategóriába sorolva, mert túlmelegített.

---

<sup>84</sup>89/2005. (X. 11.) FVM-EÜM-ISZCSM-PM rendelet 2.25.62. pontja

<sup>85</sup>Részletesen kifejtve a 3. fejezetben

#### V. Felperesi érvelés:

Az Intertek laboratórium megbízása jogszabályt sért, mert a 882/2004/EK rendelet VII. melléklete szerint alapján nem referencia laboratórium, illetve a magyar hatóság részéről sem történt kijelölés. A Hatóság a rendelet 12. cikkére hivatkozva bízta meg az Intertek laboratóriumot. A felperes érvelése szerint viszont egy olyan vizsgálat esetében, amely bírság alapját képezheti szükséges megvizsgálni, hogy a laboratórium megfelel-e a hivatkozott cikknek, illetve határozni kell a kijelölésről.

#### V. Alperesi érvelés:

Az alperes azzal érvel, hogy a laboratórium kijelölése a hivatkozott rendelet alapján történt, mert a laboratórium a rendeletben szabályozott feltételeknek eleget tett, amelyet az alperesnél rendelkezésre álló dokumentumokkal bizonyított a laboratórium. A jogszabály egyébként kijelölést nem ír elő.

#### VI. Felperesi érvelés:

Az alperes visszamenőleges jogalkalmazást végez, amikor olyan szermaradványértékekre alapít szankciót, amely az élelmiszer-tétel gyártásakor még nem volt kimutatható.

#### VI. Alperesi érvelés:

A 2010-ben végzett mézellenőrzés során 399 mintából 271-et ebben a laboratóriumban vizsgáltak meg. A vizsgálatok 39 esetben pozitív eredménnyel zárultak, amelyből 28 minta a felperes terméke volt. A felperes 2009 júniusától vizsgálthatta volna a termékét az Intertek laboratóriummal.

Álláspontom szerint az alperes nem válaszolta meg kellő mértékben a felperes érvét. Egy helyes válasz lehetne, hogy a jogszabály már az élelmiszer gyártásakor is ilyen követelményt írt elő. Annak nincs jelentősége, hogy a technológiai határok miatt létezik egy folyamatosan szűkülő ösvény amelyen a felperes haladt akkor, amikor ilyen élelmiszert vásárolt fel vagy termelt meg önmaga. Az élelmiszer minőségi követelményeinek megsértése miatti objektív felelősség nem tesz lehetővé kimentés arra az esetre, ha a jogszabályi követelményeket a technológiai fejlődés csak később követi. Az alperes az elérhető legjobb technológiát alkalmazta abból a célból, hogy a jogszabály által a hatósági ellenőrzés irányába támasztott követelményeknek a lehető legnagyobb mértékben megfeleljen.

#### VII. Felperesi érvelés:

A határozat alapjául szolgáló 37/2010/EU rendelet 1. mellékelt 63. és 69. oldalán szulfonamid és trimetoprim esetében az élelmiszer-előállítás céljából tartott valamennyi faj megnevezésében benne van a méh, mint faj. A rendelet szerint a mézben lehet 100 µg/kg szulfonamid és 50 µg/kg

trimetoprim. Az alperes érve az, hogy nem alkalmazható mézre ez a határérték, mert nem a termelő fajt fogyasztjuk el, hanem a termékét. Célszövetként a méz viszont nem szerepel. Az alperes álláspontja szerint az élő szervezetből kiürül a szermaradvány. A felperes szerint az alperes érvére a miatt is téves, mert a rendeletben külön szabályozva van a tej, mint célszövet, ahol a szermaradványérték felső határa 100 µg/kg szulfonamid. A rendelet az egyes szermaradványok tekintetében a tiltás esetén egyértelművé teszi, hogy bizonyos szerek nem alkalmazhatók tojást, ikrát termelő állatoknál. A felperes érvel továbbá azzal, hogy a más, nagyobb mennyiségben fogyasztott élelmiszerek esetében a rendelet 100 µg/kg határértéket állapít meg, így belátható, hogy a fogyasztókra jóval kevésbé veszélyes a mézben kimutatott alacsony szermaradvány (1-6 µg/kg), mint a megengedett határérték más élelmiszerek esetében.

#### VII. Alperesi érvelés:

Az alperes azzal érvel, hogy a nem megengedett hatóanyagok tekintetében „zéró tolerancia” alkalmazása szükséges. A 470/2009/EK rendelet 14. cikk (2) bekezdésében előírtak szerint a szulfonamid és trimetoprim esetében nem szerepel két fontos tényező. A méz, mint meghatározott élelmiszer és a méh, mint állatfaj. Ennek az az oka, hogy az ilyen hatóanyagot tartalmazó készítmények nem használhatóak méhcsaládok gyógykezelésére, sem pedig hozamfokozásra. E miatt mézben maradék farmakológiai hatóanyagként nem jelenhet meg, ezért nincs is a 37/2010/EU rendeletben ezekre az anyagokra szabályozva a méz, illetve a méh.

Álláspontom szerint az alperes érvelése vitatható. A 470/2009/EK rendelet 14. cikk (2) bek. d) pontja szerint „a hatóanyag alkalmazására vonatkozó tiltás”-t meghatározza a rendelet, tehát ebben az értelemben benne kéne lennie a 37/2010/EU rendelet hivatkozott részi esetében, hogy méz esetében nem alkalmazható. Továbbá a rendelet ideiglenes maradékanyag-határértéket sem állapít meg.

Véleményem szerint a helyes érvelés az lett volna, hogy a méz csak a Codex Alimentarius Hungaricus szerinti kémiai és fizikai jellemzőket mutathatja a fogalmi megfelelés mellett. Ettől csak a 37/2010/EU rendeletben meghatározott maradékanyagok tekintetében térhet el a megengedett határértékig. Azzal, hogy trimetoprim és szulfonamid került kimutatásra az eljárás tárgyát képező élelmiszer-tételek tekintetében már nem felel meg a fenti kritériumoknak, tehát a méz elnevezést jogellenesen használta. E miatt viszont élelmiszer-ellenőrzési bírság<sup>86</sup> szabható ki.

A felek által hivatkozott egyik rendelet sem tartalmazza egyértelműen, hogy a méh beletartozik a valamennyi faj kifejezésbe, e miatt kívánatos analógiát alkalmazni. Az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak

---

<sup>86</sup>Éltv. 62. § (1) bek. e) pontja szerint

megállapításáról szóló EK rendelet tartalmazza a méhet a tárgyi hatály megállapításánál<sup>87</sup>. A szabályozás olyan mélyen hasonló, hogy a felek által hivatkozott rendelet értelmezése során nagyobb bizonytalanság nélkül alkalmazható.

#### 4. 3. A SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY

Az eljáró bíróság tíz kérdés tekintetében igazságügyi állatorvosi szakértőt rendelt ki. A következőkben a szakértői vélemény<sup>88</sup> ismertetése és „kritikája” kerül bemutatásra.

1. Kérdés: A mézmintákban talált farmakológiai hatóanyagok maradékai lehetnek-e kizárólag szennyező anyagok, melyek haszonállatok kezelését követően, azok székletéből, ivóvizéből, vizeletéből került be a kaptárba, avagy ezen farmakológiai hatóanyag maradékok kizárólag a méhcsaládok tiltott kezelésével kerülhet a mézbe?

A kérdésre adott válasz: A szakértő lényegében kizárta, hogy az állattenyésztés környezeti hatása útján kerültek a mézbe a farmakológiai maradványok. Valószínűsíti, hogy méhbetegségek kezelése során került a mézbe farmakológiai hatóanyag, amely kezelést tiltott kezelésnek minősített.

Véleményem szerint szakértő nem fejtette ki, hogy mire alapozza azt az állítását, hogy a szulfonamiddel vagy trimetoprimmal való kezelés tiltott lenne. E miatt nem zárható ki, hogy – nem szűkítve a joghatóságot Európai Unió szintre – a kezelés valójában nem tiltott.

2. Kérdés: A vizsgálatokat végző Intertek Food Service GmbH (Bréma) laboratórium az európai és hazai szabályozás szerinti minősítésnek, akkreditálásának megfelel-e vizsgálatok elvégzésének időpontjában, így elvégezhet-e a perbeli vizsgálatokat jogszerűen?

A szakértő által adott válasz szerint a laboratórium 2009 augusztusától jogosult ilyen vizsgálat végzésére.

Álláspontom szerint szükséges azonban megjegyezni, hogy a szakértő a kérdésre adott válasszal túlterjeszkedett az eljárásban betöltött pozícióján, azzal hogy jogkérdésben foglalt állást. Maga a feltett kérdés a legtágabb értelmezés mellett sem tekinthető ténykérdésnek, hiszen bizonyítékok beszerzésének jogszerűségi vizsgálatára irányul. A jogkérdésben való szakértői állásfoglalás a perben nem vehető figyelembe.

3. Kérdés: A tárgyi vizsgálat során a mintavételezés megfelelt-e az európai és a hazai jogi szabályozásnak, a minták azonosságára, nyomon követhetőségének jogszabályi feltételeinek megfelelés megállapítható-e a hatósági eljárás során?

---

<sup>87</sup>889/2008/EK 2. fejezet 7. cikk

<sup>88</sup>K.21628/2011/23. számon nyilvántartva a Miskolci Törvényszéken

Úgy gondolom a feltett kérdés részében az előzőhöz hasonlóan szintén jogkérdés, mert lényegében arra irányul, hogy a szakértő döntse el a bizonyítékok kezelése, a vizsgálat során történt kezelése végig nyomon követhető volt-e. A szakértő a képen foglalt állást, hogy a szabálysértés nem történt, de nem fejtette ki kellő mélységben, hogy mire alapozza a véleményét.

4. Kérdés: Megállapítható-e a bolti mintavétel során levett minták és a vizsgált minták azonossága a rendelkezésre álló iratok alapján?

A szakértő álláspontja szerint a szakma szabályai szerint történt a minták megjelölése, valamint a mintavétel során történt azonosítás visszatükröződik az eredményközlőn.

5. Kérdés: A 37/2010/EU rendelet mellékletének 1. táblázat 63. oldalán pl. a szulfadimethoxin és trimetoprim farmakológiai hatóanyagok maximális maradékanyag határértéke a mézre vonatkozóan nincs meghatározva. Jelentheti-e ez azt, hogy a méz a hivatkozott mellékletében pl. szulfadimethoxin és trimetoprim farmakológiai hatóanyagok nem kerülhetnek osztályozásra, vagyis a maximális maradékanyag határérték megállapítása nem történt meg?

A szakértő úgy foglal állást, hogy azért nem került a méz külön feltüntetésre, mert semmilyen farmakológiai maradékanyagot nem tartalmazhat. Válaszában kitér arra, hogy a határérték megállapítására úgy kerül sor, hogy figyelembe veszik a hatóanyag hatásmechanizmusát, lebomlását, kiürülésének módját, idejét. Továbbá azt, hogy a szulfonamidok hőérzékenyek, így hőkezelés hatására lebomlanak, így veszélytelenné válnak a fogyasztóra.

Véleményem szerint a szakértő ismételten jogkérdésben foglal állást oly módon, hogy az adott választ a szabályozás szakmai érveivel támasztja alá. E miatt a válasza erre a kérdésre a fentiekhez hasonlóan szintén nem vehető figyelembe.

Mindazonáltal a szabályozás magyarázata megválaszolatlan kérdéseket vet fel. Nevezetesen, hogy a hivatkozott táblázat 69. oldalán a trimetoprim esetében ez a szöveg szerepel: „A zsírra, májra és vesére vonatkozó határérték nem alkalmazandó az uszonyos halakra” illetve „Nem alkalmazható emberi fogyasztásra szánt tojást/ikrát termelő állatoknál.”

Az első idézett jogszabályrészlet értelmében az izomra (lényegében az élelmiszer-tétel java) a táblázatban szereplő határértéket kell alkalmazni, ami 50 µg/kg. Ugyanez a jogszabályrészlet megtalálható a szulfonamid csoport esetében is a 63. oldalon 100 µg/kg határértékkal. Szűken értelmezve is feltűnik, hogy az uszonyos halak esetében egyes konyhákban (példának okáért a japán konyha) nem alkalmaznak hőkezelést, e miatt a hőérzékeny szulfonamid nem is bomlik le. A határértéket figyelembe véve könnyen kiszámítható, hogy a szankcionált élelmiszer-tétel szulfonamidnál 16,7-szerese, trimetoprimnál pedig 25-szöröse hal esetében a jogszabály értelmében megengedett a legmagasabb megállapított értékkel számolva. Hasonló helyzet áll elő a tatar beefsteak (tatárbifsztek) esetében, hiszen ebben az esetben sem kap a marhahús

hőkezelést. További kritikai pont, hogy a Magyar Élelmiszerkönyv ismeri a „kizárólag főzésre, illetve sütés céljára használható” jelölést a sütő-főző méz esetében. A szakértő állítása szerint a szulfonamid hőkezelés hatására lebomlik, így kérdéses, hogy a trimetoprimot nem tartalmazó méz-tételek minősíthetők-e sütő-főző méznek.

6. Kérdés: Nyilatkozzon arra vonatkozóan, hogy biológia szempontból, figyelemmel a rendelet szabályozásának logikájára, kijelenthető-e tehát, hogy a szulfonamid hatóanyag (37/2010/EU rendelet 1. mellékletének 1. táblázata) esetén valamennyi állatfaj megnevezésű oszlop mellett az állatfajhoz tartozó célszövet pontosan meg van nevezve, külön sorban megnevezésre került a szarvasmarha, juh, kecske, és a hozzájuk tartozó tej, mint célszövet, a szulfonamidoknál és a trimetoprinnál nem szerepel a méhcsalád, mint állatfaj, valamint a méz, mint célszövet, ezért helyes-e ez az álláspont, hogy mivel nincs felsorolva, ezért nem tartalmazhat egyáltalán farmakológiai hatóanyagot a méz?

A szakértő álláspontja szerint a méz esetében „zéró tolerancia” van érvényben, így semmilyen kimutatható farmakológiai hatóanyagot nem tartalmazhat a fogyasztásra szánt méz. A szakértő nem zárja ki, hogy a kimutatási határérték alatt tartalmaz ilyen anyagot. Elvi élel állapítja meg, hogy kimutatott farmakológiai maradék hatóanyag esetében a vizsgált mézet emberi fogyasztásra alkalmatlannak kell minősíteni.

Álláspontom szerint szakértőt ebben a kérdésben is ismételten jogkérdésben foglal állást. A kérdés nehezen vitatható módon jogszabály értelmezésére irányul. Azt kell eldöntenie, hogy a táblázatban nem szereplő farmakológiai szermaradványt tartalmazó élelmiszer forgalomba hozható-e. A szakértő ezzel az állításával azt mondta ki, hogy a hordási időszakban és az előtte lévő kiürülési időszakban a mézelő méheket semmilyen farmakológiai hatóanyaggal nem szabad kezelni, mert az ilyen anyaggal szennyezett méz emberi fogyasztásra alkalmatlan. Az álláspont azért is tűri a vitát, mert a technológia fejlődés nem csak a laboratóriumi vizsgálatokat érinti, hanem az állatgyógyászatban belül a méheket is. A szakértő álláspont alapján tehát olyan, újonnan felfedezett farmakológiai hatóanyag sem használható a méhek esetében, amelyek jelentős elhullástól óvnák meg az állományt és esetleg az emberi szervezetre nincs hatással.

Továbbá az ilyen kategorikus állásfoglalás véleményem szerint megkíván egy jogszabályi alátámasztást.

7. Kérdés: Avagy helyes az az álláspont, miszerint arra tekintettel, hogy a 37/2010/EU rendelet 1. mellékletének 63. és 69. oldalán található szulfonamid és trimetoprim esetében az élelmiszer-előállítás céljából tartott valamennyi faj megnevezésében benne van a méh, mint faj, a rendelet szerint a mézben lehet 100 µg/kg szulfonamid, valamint 50 µg/kg trimetoprim?

A szakértő azt állapítja meg, hogy amennyiben a rendeletben nincs feltüntetve a méz, mint célszövet, az azt jelenti, hogy a méz nem tartalmazhatja a szóban forgó maradékanyagokat.

Véleményem szerint kérdés a már jelzettekhez hasonlóan jogértelmezési kérdés, amelyre a szakértőnek adott válasza irreleváns. Erre a kérdésre a választ a bíróságnak kell megtalálnia.

8. Kérdés: Megfelel-e az az állítás a valóságnak, hogy a V34-es tartályból származó minták közül nem mindegyikben lehet kimutatni szermaradékot, ez nem a laboratóriumi eredmények megbízhatóságát kérdőjelezi meg, hanem az ilyen eredmények fő oka, hogy a tétel inhomogén?

A szakértő megállapítja, hogy a változatos eredmények oka a méz inhomogenitása. Tájékoztatja a bíróságot, hogy a tisztulása közben folyamatosan mozgásban van, és a fülölről vett minták esetében nagyobb az esélye a pozitív mintának, mert ott magasabb a maradékanyag koncentráció.

9. Kérdés: Megfelel-e az az állítás (a valóságnak, a szerz.), hogy a „zéró tolerancia” alkalmazása és az erre történő hivatkozás nem helytálló, mivel nincs olyan módszer az analitikában, amivel zérót lehet mérni?

A szakértő tájékoztatja a bíróságot, hogy a fogalmat elvonatkoztatva kell érteni. Erre a közlekedésben alkalmazott párját hozza fel az egyik példának a véralkohol szint tekintetében.

Véleményem szerint a másik az ügy szempontjából sokkal érdekesebb példa az ásványvizek esetében reklámozási céllal alkalmazott 0 mg/liter nitráttartalom megjelölés. A szakértő kiemeli, hogy az lenne szabályos, ha kimutatási határértéket jelölnének meg, pl: nitrát: 0,25 mg/liter alatt. Amennyiben ez utóbbi példát és a méz farmakológiai maradványértékekét párhuzamba állítjuk, szinte azonnal kínálja magát, hogy a méz címéjén is kimutatási határértékkel kellene jelölni a fenti két anyagot. Egyrészt, mert a minta inhomogén, így nem minden üveg mézben ugyanannyi az esetleges kimutatási határérték alatti hatóanyag. Másrészt a kimutatási határérték csökkenése esetén is egyértelmű lenne a felek által vitatott jogbiztonsági kérdés. Az Éltv. szabályozás megkülönbözteti az ügyben kiszabott élelmiszer-ellenőrzési bírságot<sup>89</sup> az élelmiszerlánc-felügyeleti bírságtól<sup>90</sup>. Véleményem szerint megfontolandó – amennyiben a szakértő fönti álláspontját elfogadjuk –, hogy lehet-e helye élelmiszerlánc-felügyeleti bírságnak élelmiszer-ellenőrzési bírság helyett. A határozatban a hatóságok egyetértettek abban, hogy élelmiszer-ellenőrzési bírságot szükséges kiszabni az Éltv. 62. § (1) bek. a) pontja értelmében. Más lenne viszont a jogi helyzet, ha a méhészet az alkalmazott címkézés során feltüntette volna, hogy a méz kimutatási határérték fölött nem tartalmaz farmakológiai hatóanyagot. Ebben az esetben a 63. §

---

<sup>89</sup>Éltv. 62. § (1)-(4) bek.

<sup>90</sup>Éltv. 63. § (1)-(2) bek.

(1) bek. a) pontjának aj) alpontja szerinti bírság kiszabása lenne indokolt, amely bírság összege jelentősen alacsonyabb lenne a kiszabott bírság összegénél.

10. Kérdés: Szakértő kérdés nélkül is tegye meg az ügygel összefüggő észrevételeit.

A szakértő a 2001/110/EC Európai Méz Direktívára hivatkozik, amely szerint a méz nem tartalmazhat semmi nemű antibiotikumot.

A szakértő nem jelöli meg, hogy a direktíva pontosan mely része állítja ezt. A direktíva a belső jogba Codex Alimentarius Hungaricus néven a Magyar Élelmiszerkönyv részeként lett átültetve. A mézzel kapcsolatban a direktíva ezt írja elő:

*„A mézhez — a fogyasztói forgalomba kerülő mézhez vagy az emberi fogyasztás céljára készült termékekben való felhasználás során — más élelmiszer-összetevő (beleértve az élelmiszer-adalékokat is), valamint a mézen kívüli egyéb anyag nem adható hozzá. A méznek — amennyire csak lehetséges — az összetételétől idegen szerves vagy szervetlen anyagoktól mentesnek kell lennie.”*

A megszorítás szigorúan értelmezve sem ad olyan választ, mint amire a szakértő jutott. Az előírás azt mondja ki, hogy magához a mézhez, mint élelmiszerhez nem adható semmilyen anyag. Ebben természetesen benne van a szulfonamid és a trimetoprim is. Viszont az ügy tárgyát képező vizsgálati mintákban senki nem állította, hogy a mézhez lettek volna hozzáadva ezek az anyagok. Az első-, és a másodfokú hatóság eljárása során nem történt vizsgálat arra vonatkozóan, hogy a farmakológiai maradvány milyen módon kerülhetett a mézbe. Amennyiben a méhcsalád tiltott kezelését nektárgyűjtés követi, akkor előfordulhat, hogy maguk a méhek viszik be a szennyezőanyagot a mézbe. Ebben az esetben viszont a szermaradvány közvetlenül nem került hozzáadásra, kizárólag a méheken keresztül, közvetett módon. Továbbá hasonlóképpen a hordás során bekerülhet a szennyezőanyag, ha nem ökológiai termelésnek megfelelő legelőről történik a hordás.

## 5. A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS KRITIKÁJA ÉS ÖSSZEFOGLALÁS

### 5. 1. A MÉZÉRT VALÓ FELELŐSSÉG

A dolgozat legfontosabb kérdése, hogy a szermaradványokért valójában ki a felelős. A hatályos szabályozás elsősorban a szankcióhoz keresi az eljárás alá vont élelmiszerlánc szereplőt<sup>91</sup>. A felelősség kérdése ettől sokkal mélyebben rejtőzik. Kiindulásként azt kell vizsgálni, hogy a szennyezés a méhésznek, a felvásárlónak vagy a méhlegelő tulajdonosának, illetve használójának felróható. A laboratóriumok egységesek a tekintetben, hogy a trimetoprim és a

<sup>91</sup>Éltv. 62. § (2-4) bek. és 63. § (1) bek. b)-d) pontjai

szulfonamid nem kerülhettek be a méhlegelőkről való hordás során, ezért a méhlegelő tulajdonosa és használója nem kerül górcső alá.

A felvásárló felelőssége álláspontom szerint megállapítható. Egyrészt az Éltv. szabályozásai alapján a felelősségi kérdésekben az élelmiszerláncot végigkövetve az utolsó megállapítható szereplő felelőssége az irányadó. A felvásárló méhészet abban hibázott, hogy nem látta el beszállítóként egyedileg az élelmiszer-tételeket olyan azonosító jelzéssel, amely alapján a beszállító azonosítható lenne. Amennyiben a címkézés során ilyen nyilvántartást alkalmazott volna, akkor megfelelő jogi alappal hivatkozhatott volna, hogy az élelmiszer-tételben található hibát nem ő okozta ami kimentési ok<sup>92</sup>. Ilyen kimentés nélkül a közigazgatási jogi felelősség elkerülhetetlenül a felvásárlót terheli.

Az ilyen nyomon-követési rendszer nem kizárólag a felvásárló számára nyújtana előnyöket. Közvetett módon az egész ágazat termékeinek a megbízhatóságát nagy mértékben növelné, hiszen ilyen módon fokozatosan kiszűrné az ágazatból azokat a méhészeket, akiknek a terméke valamilyen módon szennyezett. Még a FELIR<sup>93</sup> rendszer tényleges működésének kezdete előtt érdemes lenne a jogalkotónak fontolóra venni az ilyen nyilvántartó-rendszer kötelezővé tételét és integrálását a FELIR rendszerbe, legalábbis ajánlottá tenni a rendszerben való részvételét a felvásárlóknak. Ez utóbbi esetben – amennyiben a jogalkotás előtti hatástanulmány alapján az ágazat eredményes átállásához szükséges – valamiféle kedvezményrendszert érdemes lenne kidolgozni a motivált és önkéntes átállás elősegítésére.

Sajnálatos módon a mézfelvásárlók nem alkalmaznak ilyen jellegű nyilvántartást, különösen nem olyan hitelességűt, amely polgári vagy közigazgatási perben döntő bizonyítékként szolgálna. E helyett a mézfelvásárlás során beszállítói nyilatkozatot<sup>94</sup> alkalmaznak. Ennek a nyilatkozatnak a bizonyítékként való felhasználása a fent elemzett nyilvántartási rendszer üzemelése nélkül kevés eredménnyel zárul. Ennek a fő oka, hogy a felvásárló általi feldolgozás során az azonos minőségű és típusú mézeket együtt dolgozzák fel, így a csomagolás után már nem állapítható meg, hogy melyik beszállító méze van a csomagolásban. A kárkötelemben az ok-okozati összefüggés bizonyítása e miatt nem lehetséges.

A méhész felelőssége – ahogy az ágazati szabályozás ismertetése során nyilvánvalóvá vált – rendkívül kiterjedt. Éppen ezért kis túlzással elmondható, hogy a birtokából kikerülés mozzanataig minden egyes tevékenységért a méhész felel, de a felelősség bizonyítása a felvásárló kötelezettsége.

## 5. 2. AZ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS KRITIKÁJA

---

<sup>92</sup>Éltv. 62. § (3) bek.

<sup>93</sup>2012. évi XVIII. törvény

<sup>94</sup>2. mellékelt

A dolgozat témáját képező ügyben a bíróság több Európai Unió jogértelmező kérdést tett fel a kirendelt szakértőnek. Úgy gondolom a helyes eljárás az lett volna, ha az ilyen jellegű kérdéseket – kiegészítve a felek álláspontjával – az Európai Unió Bíróságának teszi fel előzetes döntéshozatali eljárás<sup>95</sup> keretében. A jelenlegi igazságszolgáltatási hierarchia csúcsán álló Európai Unió Bíróságától várható olyan döntés, amely kellő megnyugvással szolgálhat a felek és az ágazat részére.

Az egyik ilyen lényeges kérdés a felek által hivatkozott farmakológiai maradványok jogi természete. Álláspontom szerint a szabályozásból sem a tiltott kezelés, sem pedig a hivatkozott szermaradványokra vonatkozó tiltás nem egyértelmű. A rendelet<sup>96</sup> 1. táblázatában meghatározott maradványértékek esetében az esetleges tiltás kiemelten és egyértelmű módon megjelenik. A tiltásra vonatkozó ilyen jelölést ír elő a 470/2009/EK rendelet 14. cikk (2) bek. d) pontja. E miatt csak az a következtetés vonható le, hogy a jogalkotó a táblázat megalkotásakor – szerintem tévedés miatt – kihagyta a hivatkozott szermaradványokra vonatkozó rendelkezéseket. Viszont kíváncsún lennék, hogy ezt az Európai Unió Bírósága mondja ki.

Ahogy a 4. 1-es fejezetben ismertetésre került az eljáró bíróság azt állapította meg, hogy a méhészet nem ügyfél, így nem is lehet helye ellene Ket. alapján hatósági eljárásnak. A bíróság helyes döntése a keresetlevél idézés nélküli elutasítása<sup>97</sup> lett volna. Az eljárás során a bíróságnak vizsgálnia kell<sup>98</sup> a felek perbeli jogképességét. E szerint meg kellett volna állapítania, hogy a felperes egyéni vállalkozókra a jogerős közigazgatási határozat nem vonatkozik, hiszen az a méhészettel szembeni bírság kiszabásáról rendelkezik és nem a felperessel szemben állapít meg kötelezettséget. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy az ügy részleteit a méhészek nagy része figyelemmel kíséri, mert az ügy eredményeképpen megszülető bírósági döntés utat mutat a hasonló eljárások várható megítélésében. E miatt is fontos, hogy az ilyen nagy horderejű ügyekben a hatóság a megszokottnál is nagyobb alaposággal járjon el az eljárás során, amibe bele tartozik az eljárás alá vont ügyfél ebéli minősége és az egyéb eljárási cselekmények szabályossága egyaránt.

### 5. 3. A SZABÁLYOZÁS KRITIKÁJA

A dolgozatban kifejtettek értelmében elfogadható, hogy a maradványértékek esetében a méz a többi élelmiszerhez képest szigorúbb szabályozás alá esik. Figyelembe véve, hogy hazánkon kívül majdnem mindegyik tagállam behozatalra szorul a mézből, megfontolandó lenne, hogy a szabályozás Európai Unió szinten lazítson az eddigi merev és szigorú szabályokon. Jellemzően azoknak az élelmiszereknek a szabályozása ilyen mértékben szigorú, amelyek esetében az

<sup>95</sup>Európai Unióról szóló szerződés 19. (3) bek. és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikk

<sup>96</sup>37/2010/EU rendelet

<sup>97</sup>1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (továbbiakban: Pp.) 130. § (1) bek. e) pontja

<sup>98</sup>Pp. 50. § (1) bek.

Európai Unió termelése meghaladja a fogyasztást. Ilyen esetekben a szabályozás odáig megye, hogy a termelés korlátozását az termőterületek újraterelítését is tiltja, ahogy az a borszőlő esetében is tetten érhető.<sup>99</sup> A jelentős uniós importtal rendelkező méz esetében a szigorúság nem eredményezheti az ágazat olyan mértékű fejlődését, amelynek következtében az Európai Unió önálló lenne. Természetesen a szabályozás lazítása során fokozott figyelemmel kell lenni az élelmiszer-biztonsági kockázatokra, viszont az egyes maradványértékek estében élelmiszereként jelentős diszkrimináció ilyen indokokkal álláspontom nem helytálló. A kívánatos megoldás a kockázatarányos megengedett maradványérték lenne, amely esetben elkerülhető lenne az olyan diszkriminatív jogi helyzet, hogy a nagy fogyasztottságú tej vagy halhús esetében megengedett határérték nagyságrendekkel meghaladhatja az alacsonyabb fogyasztottságú méz határértékét.

Fontos hangsúlyozni, hogy a méz nem régen tartozik a Közös Agrárpolitika (KAP) rendszerébe<sup>100</sup>. E miatt sem védővám, sem intervenciós ár, sem pedig termelési támogatásnak nem volt tárgya a méz mint élelmiszer. Álláspontom szerint amennyiben a fogyasztók egészsége valóban ilyen mértékű – már az ökológia termeléssel vetekedő – élelmiszer minőséget követel meg, akkor a mézre is ki kellene terjeszteni a KAP rendszert, ami a ma hatályos jogszabály értelmében megtörtént<sup>101</sup>. A dolgozat első fejezetében kifejtettem, hogy a méhészet milyen mértékben fontos ahhoz, hogy azokat az élelmiszereket megtermelje a mezőgazdaság, ami a Föld lakosságának eltartásához szükséges. Ha nem kerül különös védelem alá a méztermelés és a méhészet, akkor az ágazat végérvényesen előregedik. Ha pedig a vadméhek között az állományt jelentősen ritkító méhbetegség üti fel a fejét, akkor a kieső beporzási képességet a méhészek által birtokolt méhcsaládokkal kellene pótolni. Ez jelentős akadályokba fog ütközni, ha az ágazatot az unió nem támogatja olyan mértékben, hogy az ilyen – egyébként biztosan bekövetkező – termelés kiesést jelentősen mérsékelni tudja. Mindannyiunk felelőssége, hogy a méhészet teljes erejével tudja szolgálni az agrárium egészét. Magát a mézet ezért, csak a méhészeti tevékenység egy „melléktermékének” tekintem. A méhészet fő szerepe nem a méhészeti termékek termelése, hanem a mezőgazdasági művelés alá vett termőföldek beporzása. E nélkül olyan események láncolata következne be, amely könnyen ökológiai katasztrófához vezetne. Ehhez pedig a lehető legtöbb támogatást és segítséget kell nyújtani az ágazatnak.

A dolgozat bevezetőjében több kérdésre is kerestem a választ. Tekintettel a dolgozat okfejtéseire és eredményeire ezekre kívánok válaszolni.

<sup>99</sup>SZILÁGYI János Ede: *A borpiaci rendtartás aktuális kérdései*. Collega, 2005 április 240-242. o.

<sup>100</sup>BRIAN Jack: *Agriculture and EU Environmental Law*. Padstow, Cornwall 2009. Ashgate, 4. o.

<sup>101</sup>1234/2007/EK rendelet

*Az ügy egyik sarkalatos kérdése, hogy a méh beletartozik-e a szabályozásban hivatkozott valamennyi faj fogalomba? Illetve a kimutatott farmakológiai maradványértékekre valójában mennyi a beavatkozási határérték, illetve van-e egyáltalán ilyen határérték?*

Álláspontom szerint a szabályozás nem egyértelmű.<sup>102</sup> Amennyiben a jogszabály szövegezését pusztán nyelvtanilag és szerkezetileg értelmezem, akkor a méh nem tartozik bele abba a körbe. A bírság alapját képező uniós jogszabály egyértelműen nem tiltja és nem is engedi meg a szulfonamid és a trimetoprim jelenlétét a mézben, amíg más élelmiszerek esetében a jogszabályból mind a tiltás, mind pedig a jogsértést mértékét elérő határérték is egyértelműen kiolvasható. Azonban a jogszabály értelmezésekor figyelemmel kell lenni a jogalkotói akaratra<sup>103</sup>. E szerint a jogszabály célja egyrészt a fogyasztók védelme a tekintetben, hogy az egyes élelmiszerek ne tartalmazzanak a – az állatgyógyászathoz és növényvédelemhez szükséges mértéket túllépő – farmakológia szermaradványt. Amennyiben tehát a szulfonamid és a trimetoprim jelenléte nem vezethető vissza méhbetegségre, akkor értelmezésem szerint annak az alkalmazása tiltott. Ezt támasztja alá, hogy a méz (méhpempő, virágpor) esetében az uniós maradványértékek<sup>104</sup> között nem szerepel a kimutatott két farmakológiai hatóanyag. A szereplő maradványértékek viszont néhány kivételtől eltekintve megegyeznek az analitikai kimutathatóság alsó határával. Ellenben jogbiztonsági kérdést vet fel, hogy a hatóság nem a tiltott kezelés, hanem az annak jelét mutató szermaradványra alapította a határozatát.

*A méztermelés hazai felépítése megfelel-e az élelmiszerláncban fellelhető nyomonkövethetőségi feltételeknek, illetve hogyan kapcsolódik a méz az élelmiszerlánc szabályozásba?*

A fentiek alapján megállapítható, hogy a vizsgálat tárgyát képező méz-tételek csak a felvásárlói voltak nyomonkövethetők. Tehát azt kell eldönteni, hogy meg kell-e találni a nyomonkövethetőség során az élelmiszerlánc első szemét, vagy elegendő addig megállapítani a felelősséget, ameddig a láncot a hatóság feltárni képes. A szabályozás viszont elvi élel mondja ki, hogy az első szereplőtől a fogyasztóig kimutathatónak kell lennie az élelmiszerláncnak. Figyelembe véve a hordós jellegű mézfelvásárlást és az 5. 1.-es kritikai pontban kifejtetteket úgy gondolom, hogy nem követhető az élelmiszerlánc teljes hosszában a méz.

*Illetve mi a méztermelés és az állategészségügy viszonya?*

Az állategészségügyi kérdések a méhcsaládokat is érintik. A szabályozásnak itt elsősorban a méhbetegségek kezelése esetén van jelentősége. Az ágazat helyzetét nehezíti, hogy a többi élelmiszerhez képest a méz esetében rendkívül alacsony a megengedett szermaradvány határérték, illetve az előforduló szermaradványok tekintetben ez sokszor a kimutathatósági

<sup>102</sup> Ahogy ez pénzügyi jog területén is előfordul. Lásd: CSORDÁS Levente: *A zálogházak a mai szabályozásban*. Miskolc, 2012. Miskolci Egyetem ÁJK. (Tudományos Diákköri Dolgozat) 18. o.

<sup>103</sup> TÓTH Gábor Attila: *Túl a szövegen. Értekezés a magyar alkotmányról*. Budapest, 2009. Osiris. 70-79. o.

<sup>104</sup> [ec.europa.eu/sanco\\_pesticides/public/](http://ec.europa.eu/sanco_pesticides/public/) (2012. XI. 17.)

határral egyezik meg. Ebből következik, hogy amennyiben a méhcsaládot érintő méhbetegség a hordási időszakokban üti fel a fejét, akkor az megbetegedett méhcsaládok kiesnek a termelésből. Ez akár egy egész akácvirágzási időszakban végzett hordás kiesését eredményezheti, hiszen amíg a hatóanyagok ki nem ürülnek, addig így gyűjtött méz-tételek nem alkalmasak az élelmiszerláncban való részvételre. E miatt átgondolandónak tartom a beavatkozási határértékek emelését olyan módon, hogy az arányban álljon a többi élelmiszer-tétellel.

## 6. BIBLIOGRÁFIA

### SZAKIRODALOM:

- KECSKÉS Csaba – DR. KULCSÁR Rózsa: A méhészet Magyarországon 2000-ben, *Statisztikai Szemle*, 80. évfolyam, 7. szám
- ÁRVÁNE VÁNYI Georgina: *A mézpiac marketingszempon্তু elemzése különös tekintettel a fogyasztói és vásárlói magatartásokra*, Debrecen, 2011, Debreceni Egyetem.

- TAHYNE DR. KOVÁCS Ágnes: *A genetikailag módosított szervezetekre vonatkozó európai és magyar jogi szabályozásról egyes környezetjogi alapelvek, különösen a fenntartható fejlődés tükrében*, Budapest, 2012, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar.
- Állami Foglalkoztatási Szolgálat: *Méhész*. Budapest, 2008, Foglalkoztatási és Szociális Hivatal.
- DR. SZEITZNÉ DR. SZABÓ Mária: *A táplálékláncba került mikrotoxinek populációs szintű egészségkockázatának elemzése, különös tekintettel a hazai forgalmazású paprika aflatoxin és ochratoxin tartalmára*. Kaposvár, 2007. Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar.
- ÖRÖSI Pál Zoltán: *Méhek között*; Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1968.
- DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft.
- FODOR László: *AGRÁRJOG Fejezetek a mezőgazdasági életviszonyok sajátos szabályozása köréből*. Debrecen, 2005. DE Kossuth Egyetemi Kiadó.
- HALMAI Péter: *A közös agrárpolitika*, 2001. Budapest, Osiris.
- SZILÁGYI János Ede: *A borpiaci rendtartás aktuális kérdései*. Collega, 2005 április
- Dr. KURUCZ Mihály: Az élelmiszerjog mint az agrárjog különös területe. In: Dr. DOMÉ Györgyné – Dr. HÁRSFALVI Rezső – Dr. KURUCZ Mihály – Dr. RÉTI Mária – Dr. VASS János: *Agrárjog*. Budapest, 1999. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Szövetkezeti Jogi és Földjogi Tanszék.
- BRIAN Jack: *Agriculture and EU Environmental Law*. Padstow, Cornwall 2009. Ashgate.
- KRENOVSZKYNÉ Lovász Andrea: Az élelmiszerlánc-felügyeleti díjról. In: *Agrárágazat Mezőgazdasági havilap* 2012. (13. évf.) 6. sz.
- FERTŐ Imre – BAKUCS Lajos Zoltán – ELEK Sándor – FORGÁCS Csaba: A szerződések teljesülése a magyar élelmiszerláncban. In: *Közgazdasági Szemle*, LIX. évf.
- Hongdong GUO – Robert W. JOLLY: Contractual arrangements and enforcement in transition agriculture: Theory and evidence from China. *Food Policy*, 33. évf. 6. szám
- Joseph A McMAHON: *EU Agricultural Law*. New York, 2007. United States by Oxford University Press Inc.
- Prof. Dr. Roman BUDZINOESKI – Prof. Dr. Malgorzata KORZYCKA-IWANOW – Sebastian BALCERAK: Polish national report In: Prof. Dr. Paul ROCHILI: *Le défi de la diversification des entreprises agricoles*. Paris, 2011. L'Harmattan.
- TÓTH Gábor Attila: *Túl a szövegen. Értekezés a magyar alkotmányról*. Budapest, 2009. Osiris.

INTERNETES HIVATKOZÁSOK:

- SÁROSPATAKI Miklós: *Méhlegelő és megporzás II.* In: <http://mkk.szie.hu/dep/zoo/dokumentumok/oktatas/mehlegeloesmegporzas/mehlegelo2.pdf> (2012. XI. 17.)
- NYÁRS Levente: *A méztermelés szabályozása.* Budapest, 2003, In: [www.bekesmeak.hu/eu/piac/mez.doc](http://www.bekesmeak.hu/eu/piac/mez.doc) (2012. XI. 17.)
- [http://www.magyarhirlap.hu/a\\_vidék\\_magyarország/szabalyozasra\\_varnak\\_a\\_hazai\\_mehesze\\_tben.html](http://www.magyarhirlap.hu/a_vidék_magyarország/szabalyozasra_varnak_a_hazai_mehesze_tben.html) (2012. XI. 18.)
- BÚZA László, M SCHILL Judit, SZENTGYÖRGYI Mária, ÁBRAHÁM Ágnes, DEBRECZENI Lajos, KERESZTÚRI József, MURÁNSZKY Géza: *Gondolatok a Méz hamisítása kapcsán Mit-Mikor-Mely Szereplő-Miképpen-Miért hamisít, hamisíthat?* Hungalimentaria 2009 In: [http://www.foodlawment.hu/downloads/ki\\_mikor\\_miert\\_mivel\\_hamisithat\\_mezet\\_eloadas.pdf](http://www.foodlawment.hu/downloads/ki_mikor_miert_mivel_hamisithat_mezet_eloadas.pdf) (2012. XI. 17.)
- [ec.europa.eu/sanco\\_pesticides/public/](http://ec.europa.eu/sanco_pesticides/public/) (2012. XI. 17.)
- <http://arminmehesz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1076837> (2012. XI. 12.)
- <http://www.dkik.hu/download.php?id=162> (2012. XI. 28.)
- [http://index.hu/tudomany/2012/10/05/kek\\_mez/](http://index.hu/tudomany/2012/10/05/kek_mez/) (2012. XI. 18.)

#### EGYÉB FORRÁSOK:

- CSORDÁS Levente: *A zálogházak a mai szabályozásban.* Miskolc, 2012. Miskolci Egyetem ÁJK. (Tudományos Diákköri Dolgozat)
- A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal 14.7/00088/0024/2011. számú határozata
- B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság 14.1/00517/0002/2011. számú határozata
- A B-A-Z Megyei Bíróság 24.K.21.074/2011/8. számú ítélete
- 14.7/00088/0083/2011. számú értesítés a hatósági eljárás megindításáról
- A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal 14.7/00088/0084/2011. számú határozata
- B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság IV-I-001/00084-1/2012. számú határozata
- K.20970/2012. számú keresetlevél a Miskolci Törvényszéknél nyilvántartva
- IV-1-001/27-23/2012. ügyszámon a Miskolci Törvényszéknél nyilvántartott kereseti ellenkérelem
- K.21628/2011/23. számon a Miskolci Törvényszéken nyilvántartott igazságügyi szakértői vélemény

## **7. JOGSZABÁLYJEGYZÉK**

- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (Róma, 1957. III. 25.)
- Az Európai Unióról szóló szerződés (Maastricht, 1992. II. 7.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 882/2004/EK (2004. április 29.) rendelete a takarmány- és élelmiszerjog, valamint az állat-egészségügyi és az állatok kíméletére vonatkozó szabályok követelményeinek történő megfelelés ellenőrzésének biztosítása céljából végrehajtott hatósági ellenőrzésekről
- A Tanács 834/2007/EK rendelete (2007. június 28.) az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről
- A Bizottság 889/2008/EK rendelete (2008. szeptember 5.) az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 470/2009/EK rendelete (2009. május 6.) az állati eredetű élelmiszerekben előforduló farmakológiai hatóanyagok maradékanyag- határértékeinek

meghatározására irányuló közösségi eljárásokról, a 2377/90/EGK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről, és a 2001/82/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint a 726/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról

- A Bizottság 37/2010/EU rendelete (2010. december 22.) a farmakológiai hatóanyagokról és az állati eredetű élelmiszerekben előforduló maximális maradékanyag-határértékek szerinti osztályozásukról

- 1993.évi CXIV. törvény az állattenyésztésről
- 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvényéről
- 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről
- 2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról
- 2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 2011. évi CLXXXVIII. törvény Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről
- 1993/CXIV. tvr. az állattenyésztésről
- 15/1969. (XI. 6.) MÉM rendelet a méhészetről
- 42/1994. (VI. 28.) FM. sz rendelet a méhanya nevelő telepről
- 41/1997. (V. 28.) FM rendelet az Állat-egészségügyi Szabályzat kiadásáról
- 70/2003. (VI. 27.) FVM rendelet a méhállományok védelméről és a mézelő méhek egyes betegségeinek megelőzéséről és leküzdéséről
- 68/2007. (VII. 26.) FVM–EüM–SZMM együttes rendelet az élelmiszer-előállítás és forgalomba hozatal egyes élelmiszer-higiéniai feltételeiről és az élelmiszerek hatósági ellenőrzéséről
- 119/2007. (X. 18.) FVM rendelet a tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről
- 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- 52/2010. (IV. 30.) FVM rendelet a kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről
- 47/2010. (XII. 31.) VM rendelet a Magyar Méhészeti Nemzeti Program alapján a 2010–2013 közötti végrehajtási időszakokban a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének szabályairól

1. mellékelt



## Mézminta – Beszállítói Nyilatkozat

Alulírott.....(név),  
..... (lakcím)

termelő kijelentem, hogy teljes felelősséget – beleértve az anyagi felelősséget is – vállalok azért, hogy az aláírással lezárt mézminta üvegekben **kizárólag** a ..... (továbbiakban: a Cég) számára .....év ..... hónap .....napon felajánlott .....fajtájú és .....mennyiségű, saját termésű mézből származik. A jelen mézminta által reprezentált méz megfelel valamennyi EU és a **Magyar Élelmiszerkönyv 1-3-2001/110** előírásnak, különös tekintettel a következőkre:

1. Az értékesítésre felajánlott mézbe sem etetés, sem hozzákeverés útján nem került izocukor, azaz kukorica keményítőből előállított cukor.
2. A méz elvételekor semmilyen kémiai leűzőszert nem használtam.
3. A méhcsaládok kezelésekor, valamint a lépek tárolása során kizárólag engedélyezett szereket használtam. Tiltott kémiai anyagokkal (tetraciklinek, szulfonamidok, sztreptomycin, nitrofurán, stb.) a méhállományt nem kezeltem.
4. A mézminta által reprezentált méz tárolására használt tárolóedényekben (hordókban) mást előzetesen nem tároltam.

Hozzájárulok ahhoz, hogy a Cég megbízottja a mintavételezett hordókat a Cég egyedileg sorszámozott plombáival zárolja, valamint a Cég a saját laboratóriumában, szükség esetén külső nemzetközileg elfogadott laboratóriumban a jelen mézmintát előzetesen bevizsgálja/bevizsgáltassa. Kötelezettséget vállalok továbbá arra, hogy az előzetes laboreredmények megérkezéséig a vásárlásra felajánlott méztételt a Cég érdekében érintetlenül tárolom, azzal nem rendelkezem. Tudomásul veszem, hogy amennyiben az előzetes laboreredmények a fent említett élelmiszer biztonsági előírások megszegését bizonyítják, úgy a Cég eláll vételi szándékától, és ebben az esetben köteles vagyok a számlával igazolt laborköltségeket a Cég részére maradéktalanul megfizetni.

Negatív előzetes laboreredmény esetén a Cég fenntartja a méztételre vonatkozó vásárlási szándékát, a méztételt a telephelyére szállíttatja, ahol újból megmintaazza és bevizsgálja. Amennyiben az utólagos laboreredmény is negatív, akkor a Cég a méztétel vételárának kifizetését követően a méztétel tulajdonjogát megszerzi. Abban az esetben, ha a beszállított méztétel utólagos laborvizsgálati eredménye nem felel meg a minőségi és a fent felsorolt követelményeknek, tudomásul veszem a következőket:

- A Cég a vételi szándékától eláll, így a méztétel a tulajdonomban marad. Amennyiben a Cég a méztétel vételárát az utólagos eredmény megérkezését megelőzően megfizette, úgy azt részére maradéktalanul visszatérítem.
- Kötelezettséget vállalok, hogy a felmerült és igazolt szállítási és laborköltségeket a Cég részére megtérítem.
- Amennyiben a laborvizsgálatok szermaradványt mutatnak a mézben, a Cég a hatályos jogszabályok alapján fog eljárni.

Dátum: .....

.....  
Aláírás

Alulírott.....(név),  
..... (lakcím)

felvásárló kijelentem, hogy teljes felelősséget – beleértve az anyagi felelősséget is – vállalok azért, hogy az aláírással lezárt mézminta üvegekben kizárólag a Cég számára .....év ..... hónap .....napon, ..... (név) termelő által felajánlott .....fajtájú és .....mennyiségű mézből származik oly módon, hogy a mintavételezést a Cég által megkövetelt mintavételezési eljárásnak megfelelően végeztem el a fent említett termelő jelenlétében. Kijelentem továbbá, hogy a mézminta által reprezentált méz tárolására használt tárolóedényeket (hordókat) a Cég plombáival elláttam.

Dátum,.....

.....